

ب - فروشگاههای تعاونی :

- ۱ - فروشگاه چشمه علی (بلازار) این فروشگاه ظرفیت استفاده ۱۵۰۰ نفر را دارا می باشد در سال ۱۳۵۶ این فروشگاه به ارتش واگذار گردید و هم اکنون با عنوان فروشگاه اسلامی مشغول فعالیت می باشد.
- ۲ - فروشگاه نفتون، این فروشگاه ظرفیت استفاده ۱۵۰۰ نفر از کارکنان را دارا می باشد. واحد پخش کالای خانه نیز جزء این فروشگاه می باشد. فروشگاه مذکور هم اکنون دایر می باشد.
- ۳ - فروشگاه بی بی بان : فعالیت روزانه این فروشگاه می تواند جوابگوی رفع نیاز ۳۰۰ نفر در روز باشد. فروشگاه بی بی بان هم اکنون فعال می باشد.
- ۴ - فروشگاه تعاونی سیار، این فروشگاه در یک ماشین تریلی مانند استقرار دارد. بصورت سیار در نواحی کلنگه، چاه نفتی، و چهاربیشه، مشغول ارائه خدمات به کارکنان صنعت نفت ساکن در محله های مذکور بوده که از اوائل سال ۱۳۶۴ تعطیل شده است. جایگاه این فروشگاه سیار روبروی در مانگاه کلنگه بود.
- ۵ - فروشگاه جیره آرد بی بی بان، در این فروشگاه نگهداری و توزیع آرد حدود ۳۰۰ نفر از کارگران صورت گرفت.
- ۶ - فروشگاه جیره آرد نمره یک، این فروشگاه که در محل بازار نمره یک و روبروی سینمای هلال واقع شده است، نگهداری و توزیع آرد حدود ۲۰۰۰ نفر از کارگران را بعهده داشت. هم اکنون این فروشگاه فروخته شده و در حال حاضر بصورت مغازه شخصی می باشد که مغازه دار، در آن تغییراتی بوجود آورده است.
- ۷ - فروشگاه جیره آرد نفتون، این فروشگاه که در محل نفتون واقع است، نگهداری و توزیع آرد حدود ۵۰۰ نفر از کارگران را بعهده دارد.
- ۸ - فروشگاه جیره آرد تمبی، این فروشگاه در محل تمبی واقع است. پس از تخلیه آن ناحیه و واگذاری آن به ارتش، این فروشگاه هم تعطیل شده است.
- ۹ - فروشگاه جیره آرد نفتک، در این محل نیز جیره آرد کارگران، نگهداری و توزیع می گردید که به دنبال تخلیه ساکنین شرکتی و واگذاری به ارتش، این فروشگاه نیز تعطیل شده است.
- ۱۰ - فروشگاه جیره آرد چشمه علی، این فروشگاه جنب فروشگاه کارکنان قرار داشت. از اواخر سال ۱۳۵۶ تاکنون نگهداری و توزیع آرد حدود ۸۰۰ نفر از کارکنان را بعهده دارد.
- ۱۱ - فروشگاه جیره آرد چشمه علی، این فروشگاه نیز جنب دبیرستان سینا در ناحیه

چشمه علی قرار داشته که پس از تخلیه و واگذاری آن به ارتش، در سال ۱۳۵۶ به خانه مسکونی تبدیل شده است. لازم به ذکر است که از آغاز سال ۱۳۷۳ تاکنون، صنعت نفت جیره کل کارکنان خود را قطع کرده است.

۱۲- فروشگاه جیره آوردن بسیار، این فروشگاه توزیع آرد کارکنان ساکن در نواحی لالی، آب گنجی، درخت زنده، واحد او، گلزار، نمره ۲ و سرگج را بعهده داشته و در حال حاضر فقط آرد لایحه های نمره ۲ و سرگج را توزیع می نماید. بجز فروشگاه های ذکر شده فوق تعدادی انبار، تأسیسات و کارخانه های کوچک متعلق به شرکت در منطقه مسجد سلیمان وجود دارد که قبلاً ذکر می شود.

انبار مواد غذایی، این محل که پیشتر فروشگاه کارمندان در ناحیه چشمه علی قرار داده در سالهای قبل از انقلاب کار تهیه گوشت، میوه، تره بار و سایر برای کارمندان برعهده داشت. هم اکنون این انبار مسئولیت تهیه و توزیع مواد غذایی کارمندان و بهمنسراها را بعهده ندارد. گفته شد این محل به (انبار خوراکی) معروف بود و در حال حاضر هم به این نام خوانده می شود. انبار بسته بندی، در این انبار که جهت فروشگاه کارمندان در چشمه علی قرار گرفته. حبوبات، روغن، برنج و پنیر بسته بندی شده و بین کارگران بعنوان اقلام جیره Ration توزیع می گردد. در حال حاضر از این محل فقط بعنوان انبار آرد جیره استفاده می شود.

کارخانجات یخ سازی، قبلاً دو کارخانه متعلق به شرکت در منطقه مسجد سلیمان وجود داشته است. یکی کارخانه یخ سازی چشمه علی که با ظرفیت روزانه حدود ۳۰۰۰ قالب یخ جهت مصارف کارمندان تولید می نمود و از سال ۱۳۵۵ تعطیل و دستگاههای مربوط به آن جمع آوری گردید. دیگری کارخانه یخ سازی نفتک بوده است. کارخانه اخیر با ظرفیت تولید روزانه ۳۰۰۰ قالب یخ توسط پیمانکار جهت مصارف کارگران فعالیت داشت. پس از سال ۱۳۵۵ دستگاه اولی از بنودته اولیه خارج و پیمانکاری امین با انجام تغییراتی در آن و با گسترشی که در مجاورت آن انجام داد، کارخانه دیگری به آن واحد افزود و با استفاده از آنها یخ مورد نیاز شرکت را تأمین می نمود. هم اکنون یخ مورد نیاز شرکت از شهرداری مسجد سلیمان خریداری می شود و در فصل گرما بوسیله اتومبیل بین کارکنان و واحدهای صنعت نفت توزیع می گردد.

کارخانه لیمنونادسازی، این کارخانه در ناحیه چشمه علی قرار دارد. کارخانه لیمنونادسازی شرکت نفت تا سال ۱۳۵۵ روزانه حدود ۲۵۰۰ لیتر لیمنوناد تولید داشته و محصول آن هم به معیاری کارکنان پادگانها، بهمنسراها و هاستل ها می رسید. از سال ۱۳۵۵ تعطیل شده است. ماشین ریختن آن، این ماشین نیز در چشمه علی واقع است و قبلاً روزانه ۱۵ کیلوگرم نان سفید

پیخت می نمود. نان تهیه شده توسط اتومبیل بین منازل کارمندان توزیع می شد. در حال حاضر روزانه حدود ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ کیلو نان مفید تولید دارد که مقداری از آن به مصرف بیماران و زینبی در بیمارستان می رسد و مابقی در فروشگاه به صورت آزاد به فروش می رسد.

مهمانیها را با توجه به استقرار مرکزیت مناطق نفت خیز در منطقه مسجد سلیمان و عزیمت و سفرهای نامنظمی کارکنان از سایر مناطق به آنجا در سالهای اوج فعالیت این منطقه، مهمانراهای این منطقه تقریباً به تدریج به سایر ایام مناطق نفت خیز بود و از نظر تجهیزات رفاهی اول را خالی بوده است. تعداد مهمانراها و میزان فعالیت آنها خیلی کم بود.

۱- مهمانسرای قدیم مسجد سلیمان (شاهتشین) این مهمانسرا دارای ۱۴ اتاق مجهز برای پذیرایی از ۲۰ نفر می باشد. این محل در جاده مالکوزیم واقع شده است و هم اکنون فعال نمی باشد. این مهمانسرا بناختن زینا و قدیمی ساز می باشد که توسط انگلیسی ها احداث شده است.

۲- مهمانخانه کارمندان ارشدان این محل که جهت ارائه خدمات به کارمندان عالی رتبه شرکت تدارکچه شده بود. در محله نمره چهل نزدیک استادبوم روزی فعلی واقع شده است. این مهمانخانه دارای ۱۲ اتاق اختصاصی مجهز به کلیه امکانات لازم بوده است. در سال ۱۳۴۸ آقای آجاجی مرادگزیلی تصدی مهمانخانه ارشد کارمندان بود. دو سالهای قبل از پیروزی انقلاب اسلامی این محل به ارتش واگذار شده است.

۳- پانسیون خیام، این محل دارای ۸۰ باب منزلت و اطاقه مجهز به کلیه وسایل بوده که جهت استفاده کارکنان تازه استخدام مجرد و مهمانان تدارکچه یافته بود. هم اکنون تعدادی از این مجموعه به کارکنان شرکت واگذار و تعدادی هم به ارتش و دادگاه اختصاص یافته است.

۴- پانسیون فردوسی، این مجموعه در محل میدان جنبه کاروانی شرکت نفت قرار گرفته است. پانسیون فردوسی دارای ۳۲ باب اطاق مجهز بوده که جهت ارائه خدمات به حدود ۶۰ نفر از کارکنان بهره مساحت شده است. این محل در باغچه روز سه شنبه هجدهم اسفندماه ۱۳۴۹ طی بررسی به اداره آموزش و پرورش مسجد سلیمان واگذار گردید. بعد از واگذاری و تا قبل از انقلاب اسلامی این پانسیون بتوان واحد درمانی فعالیت داشت. ولی بعدها برای اسکان معلمان اختصاص یافت.

۵- راه تری هاستل این محل در ناحیه ۸ بنگله قرار دارد و دارای ۸۸ تخت با ظرفیت ۳۴ نفر می باشد. این هاستل هم اکنون در اختیار ارتش است.

۶- وستن هاستل این محل در ناحیه ۸ بنگله جنب ات تری هاستل قرار دارد و دارای ۲۴ اتاق با ظرفیت ۵۰ نفر. مخصوصاً کارکنان خارجی، تخلیه اتان و کارکنان رده های بالای شرکت بوده و اینجکه

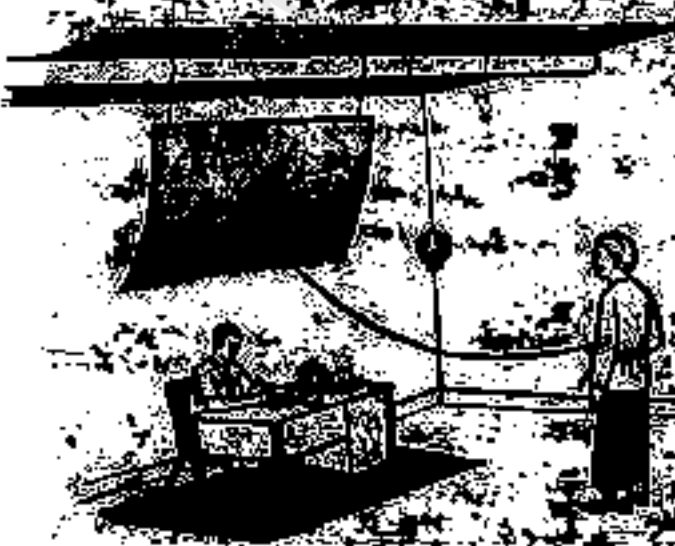
۶- محل در اختیار از این است.

۷- در محل حاضر و حاضران در محل در سال ۵۰ بنگله واقع است دارای ۱۸ اتاق با سرویس کامل و مخصوص پذیرایی ۲۵ نفر از کاوشگاه باقری، بر ساختمان میهندسین بوده و بالا برده است. این محل نیز هم اکنون در اختیار از این است.

۸- هر منزل دارای محلی که در کوی سید علی (استاد کاشی) راه دارد مجهز به سرویس کامل برای پذیرایی می باشد. این محلی دارای سالن بسیار بزرگ و مجهز، علاوه بر محل پذیرایی، جهت برگزاری جشنها و آذوقه پذیرایی مورد استفاده قرار می گیرد. منزل ۱۴۸ هم اکنون مختار سرور و ملک می باشد.

۹- منزل شماره ۱۰ این محله در کوی سید علی همان واقع است منزل شماره ۵ دارای تجهیزات کامل برای اقامت می باشد. این محلی می باشد و بالکنی بزرگ این محل مجهز برای برگزاری جشنها و پذیرایی می باشد. در آن می توان از طویلت بسیار بادی استفاده نمود. در این محلی هم در کوی سید علی شده است.

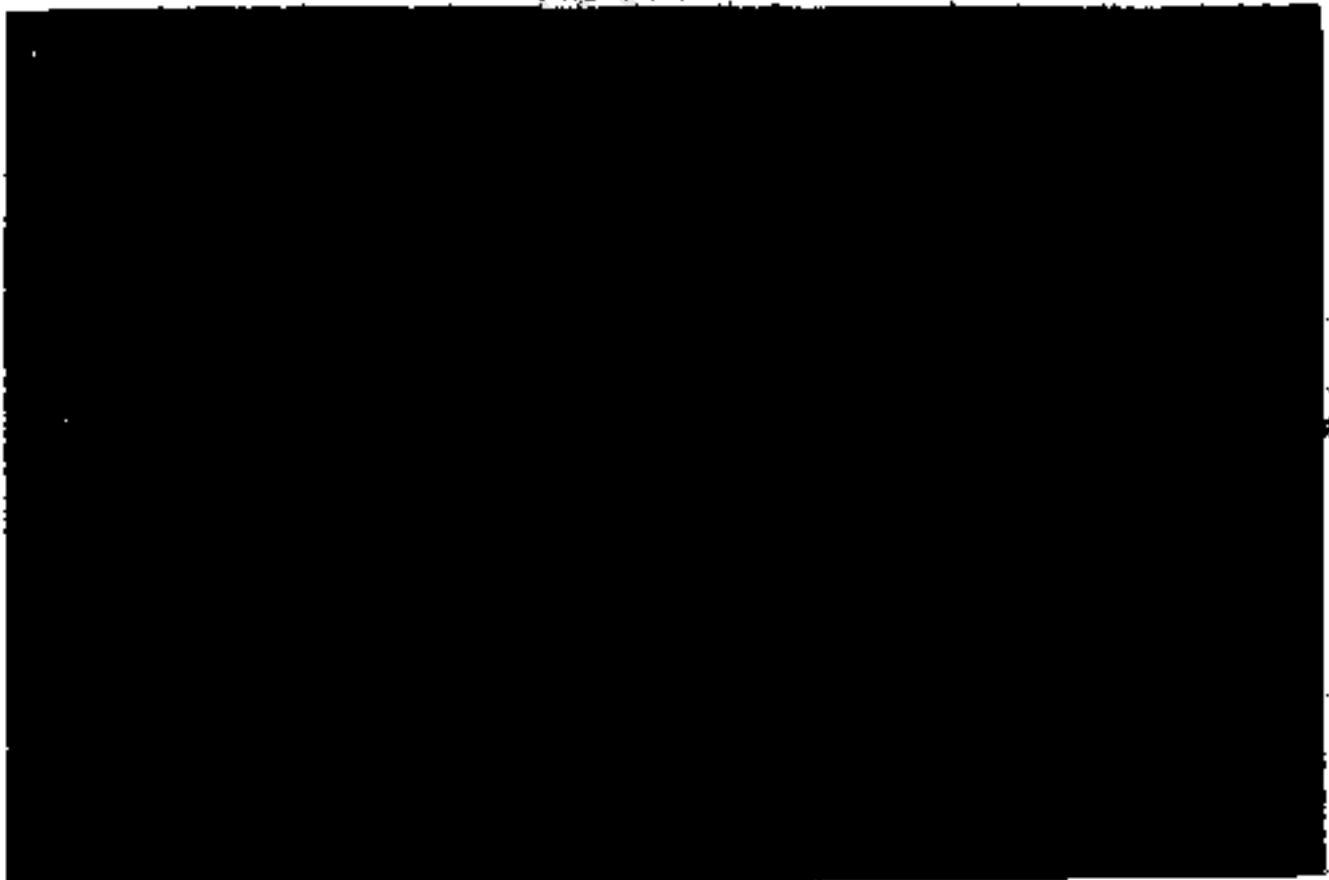
۱۰- بنگله شماره ۱۱ که در خیابان شماره ۱۱ (کلی) این بنگله نسبتاً بزرگ قریب محل سکونت سرپرست کل مناطق نفت خیز بوده است. این بنگله طبق شماره اولین محله ای نیست که در مسجد سلیمان ساخته شده، بلکه نمایان است که رؤسای عالی رتبه صنعت نفت در آن بودند به خانه بسیار بزرگ و با امکانات بسیار که سواخت مختلفی صورت می گرفت. هم اکنون متعلق به رؤسای آن استفاده می نمایند.

در ادارات قدیم مسجد سلیمان

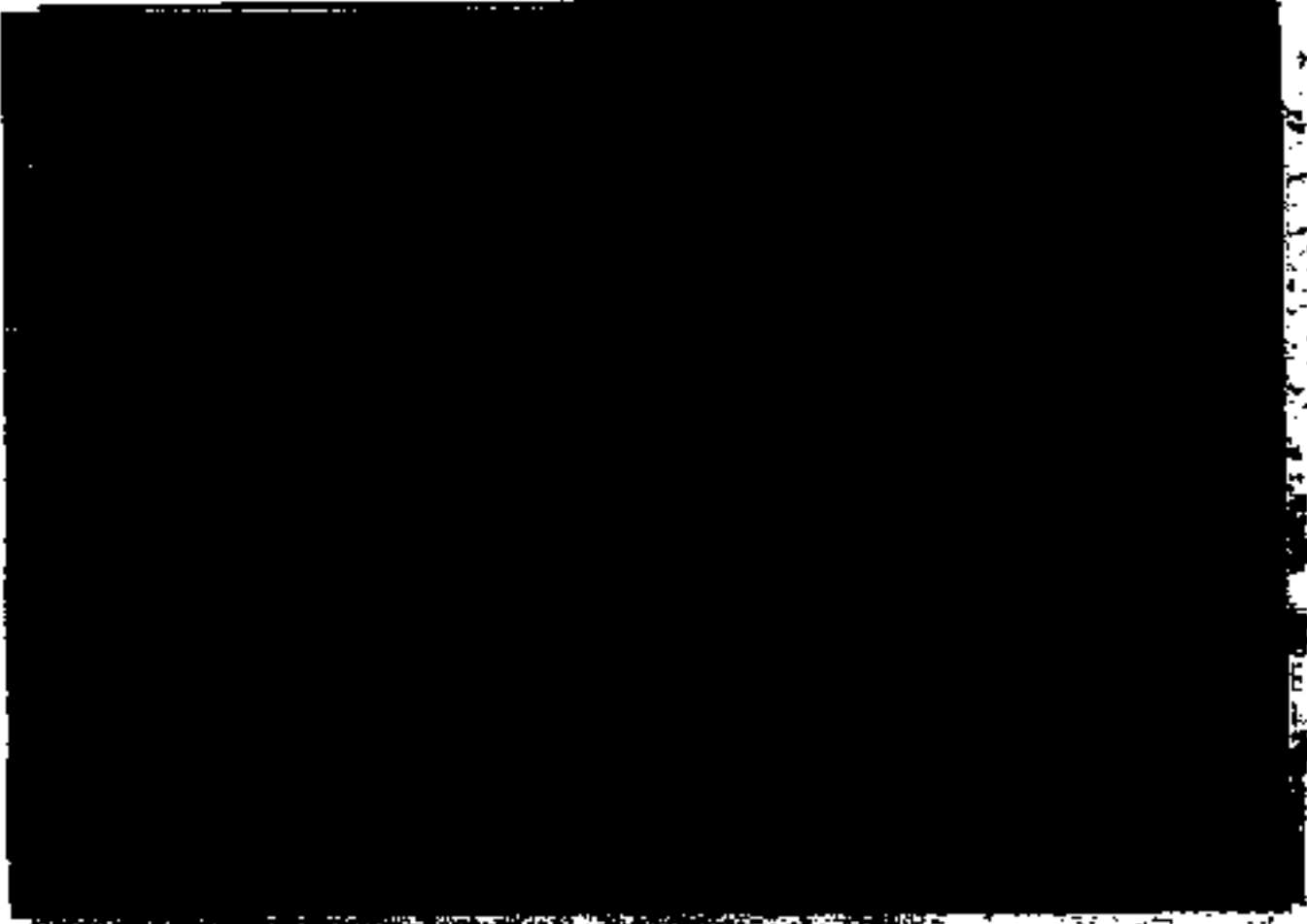

بازار مسجد سلیمان

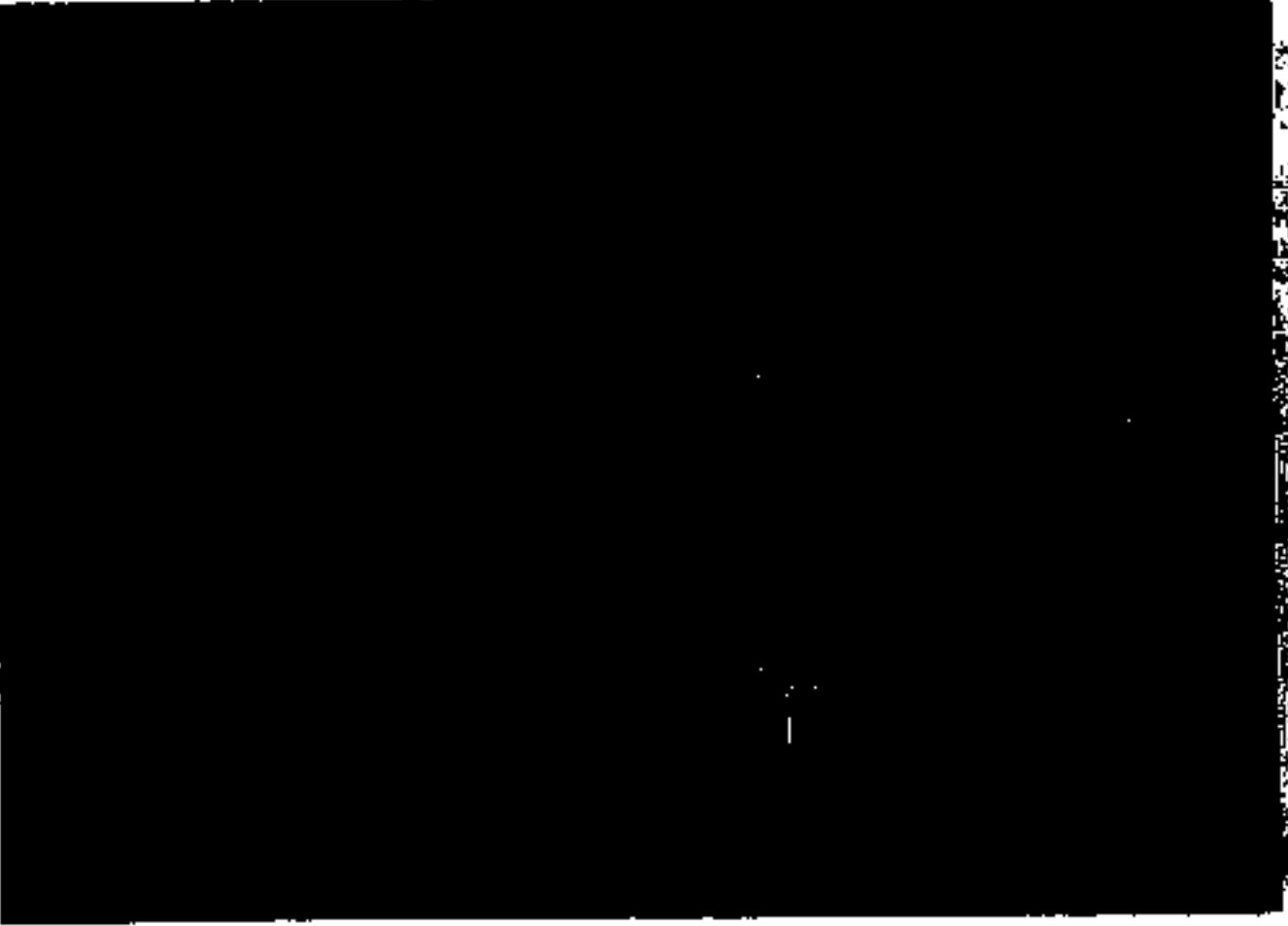

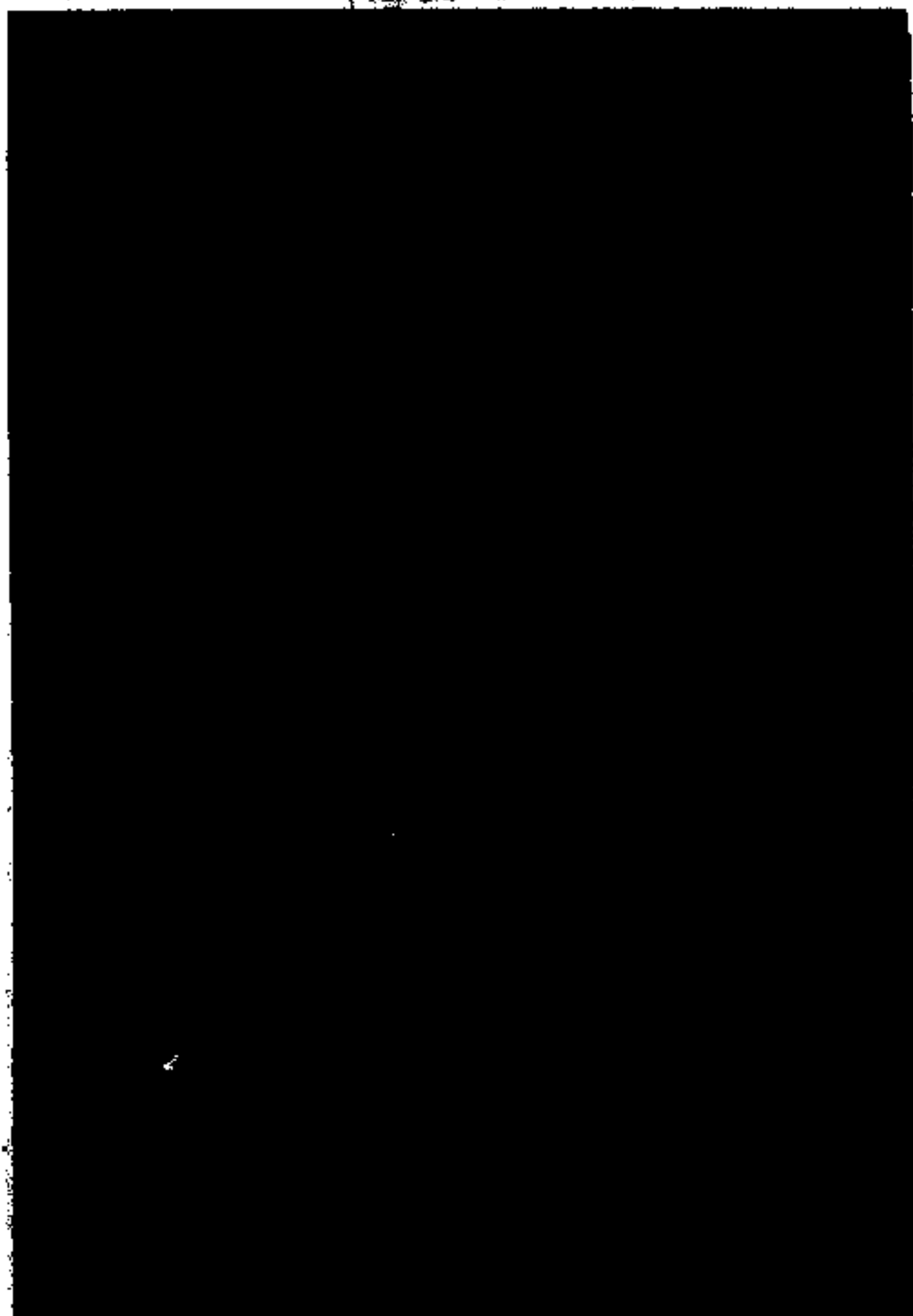
کارخانہ بی بی یان

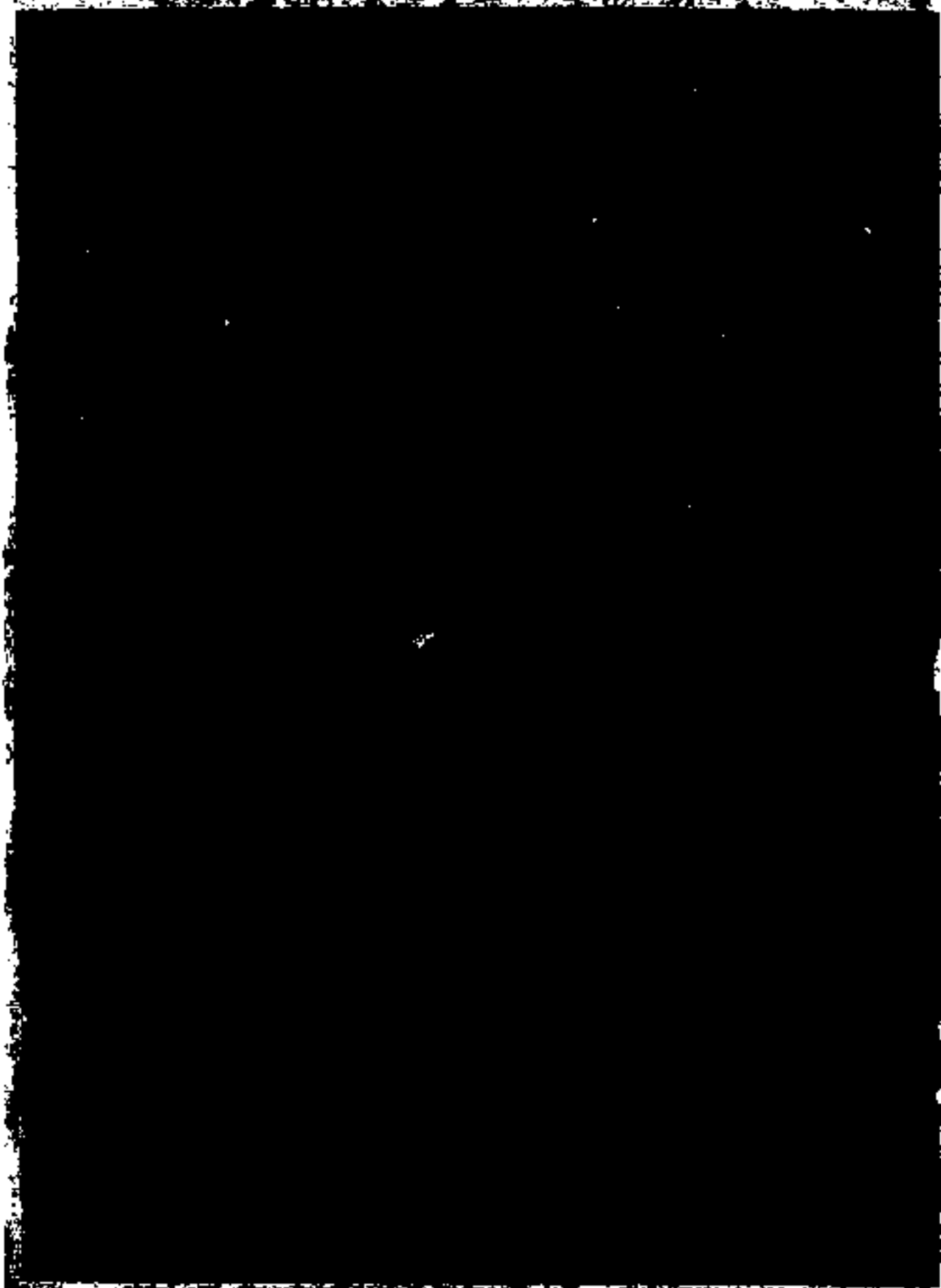

مظاہرہ و غیرہ سے منجانباً علیا - محلہ باغ علیا - ۱۹۱۱ء

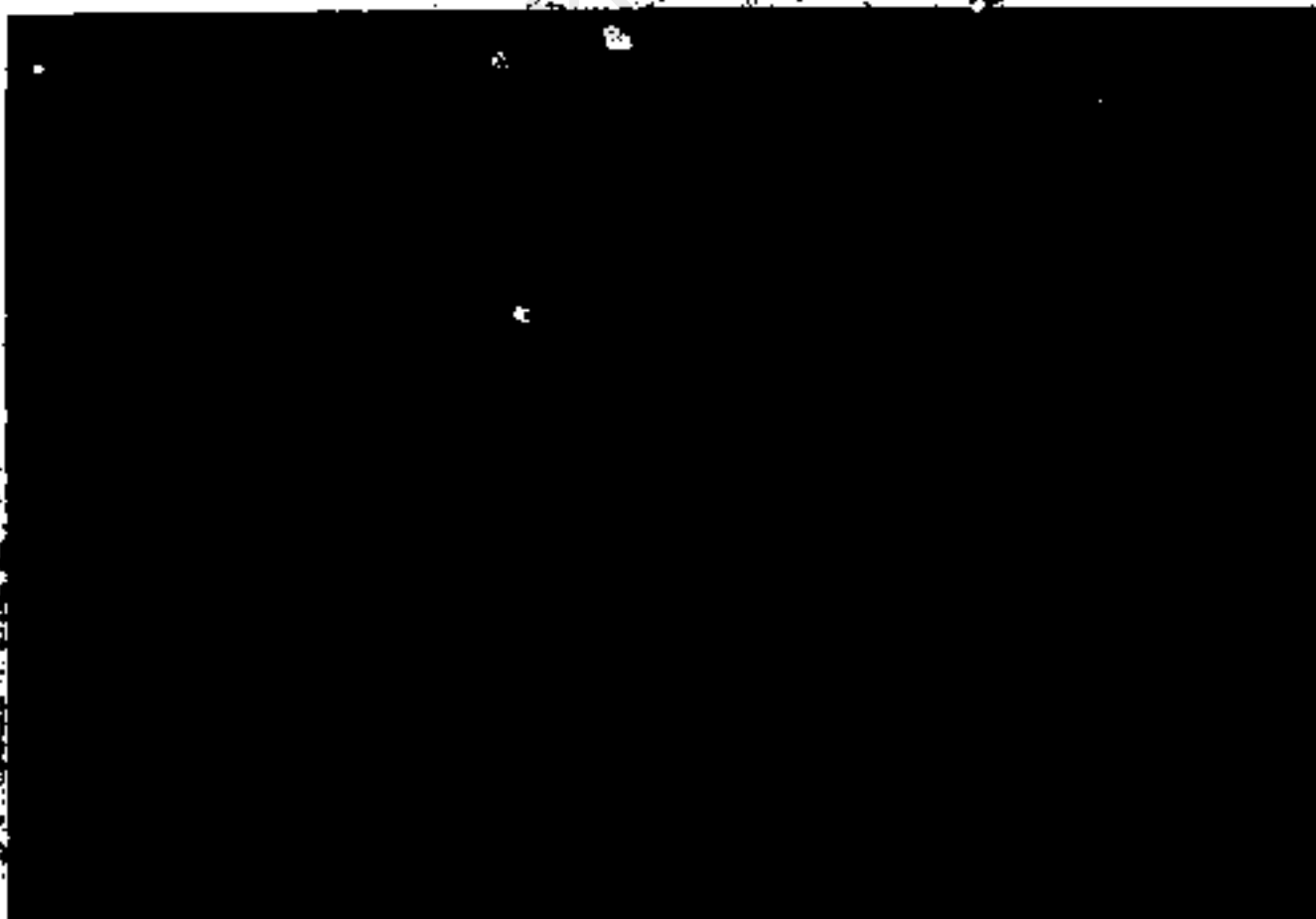

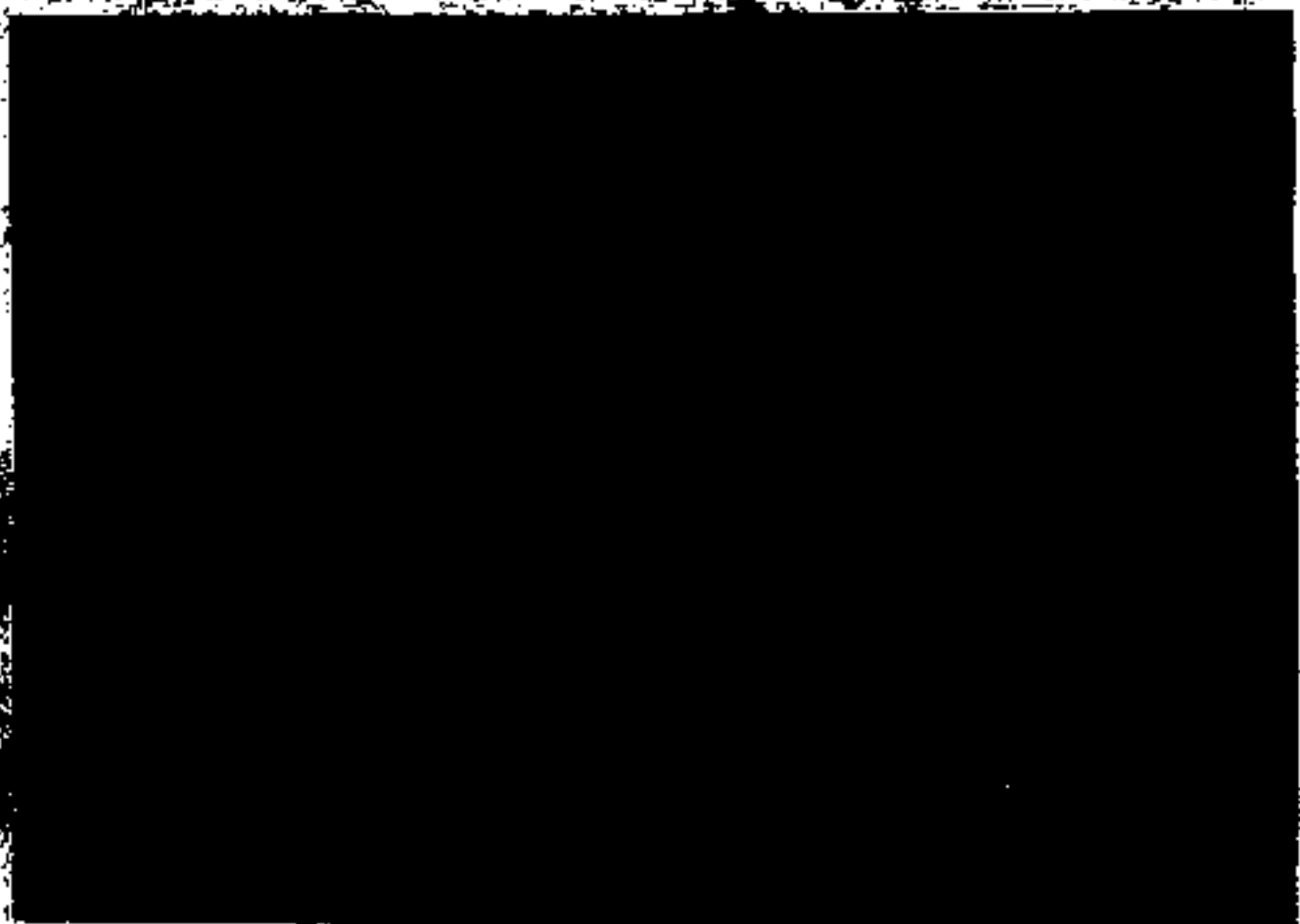

کارخانه برق نظیر و افاق کنول آن

اداره مرکزی شرکت نفت مسجد سلطان

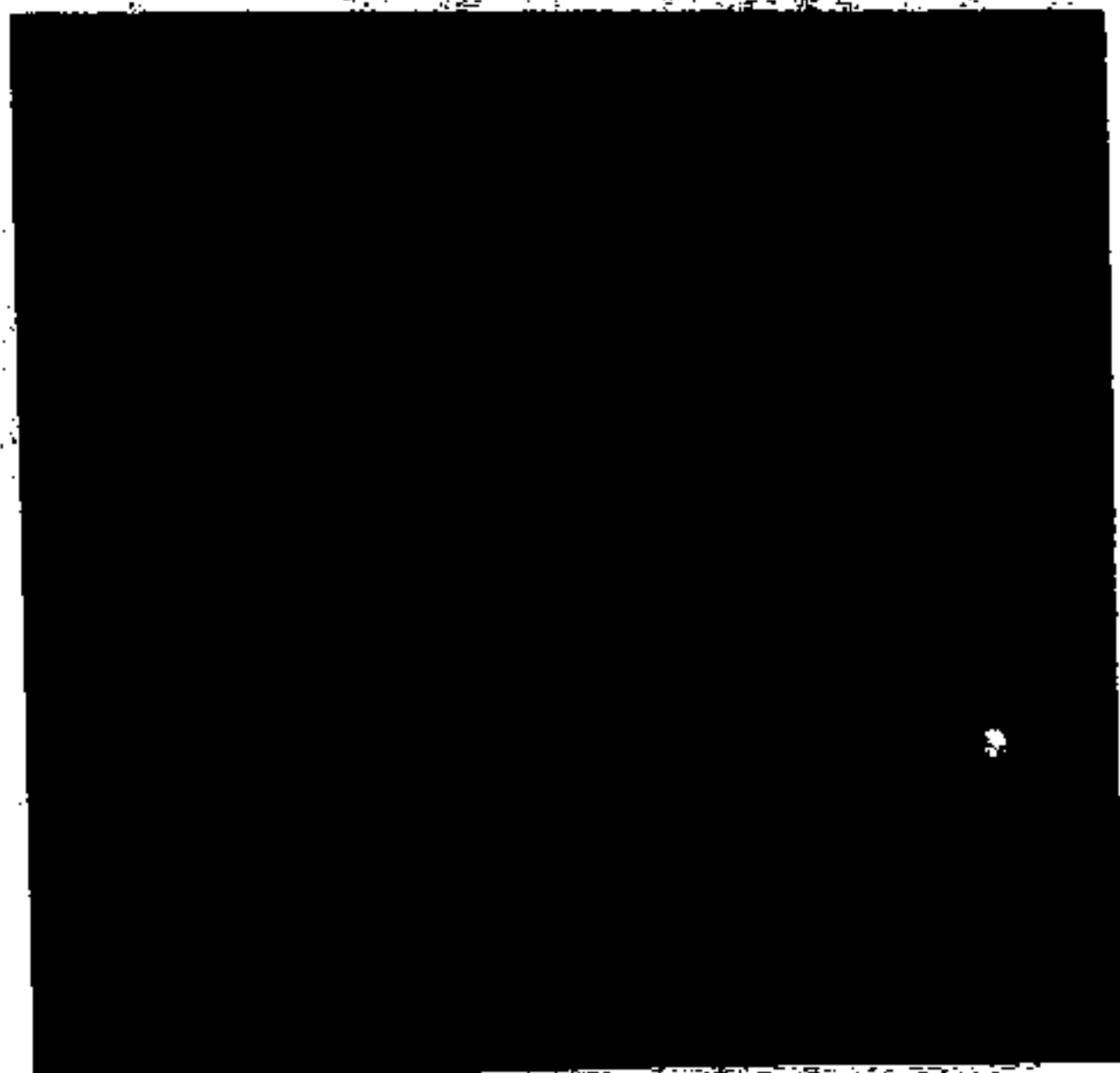

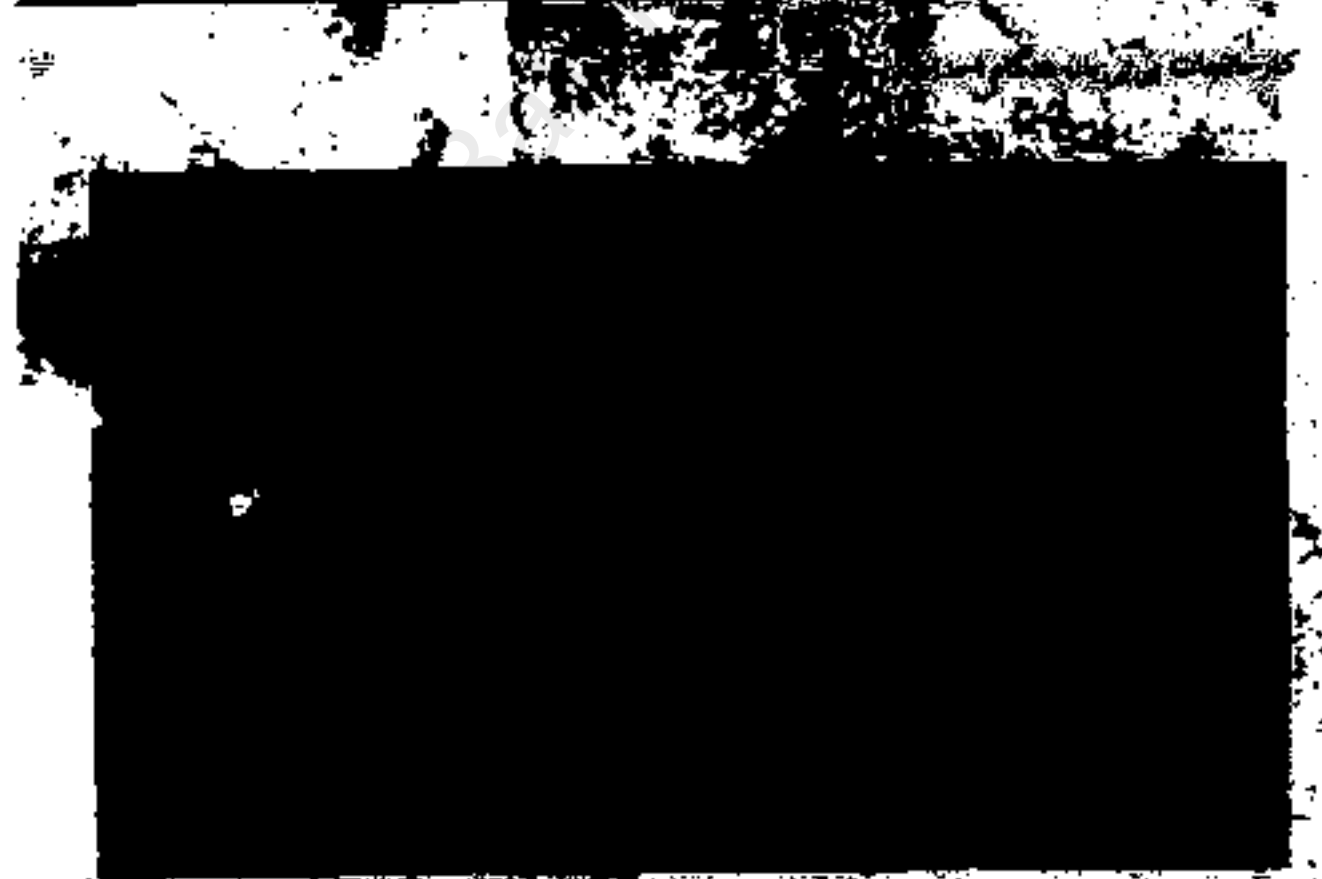
کارخانه بوق تسبیح ↑

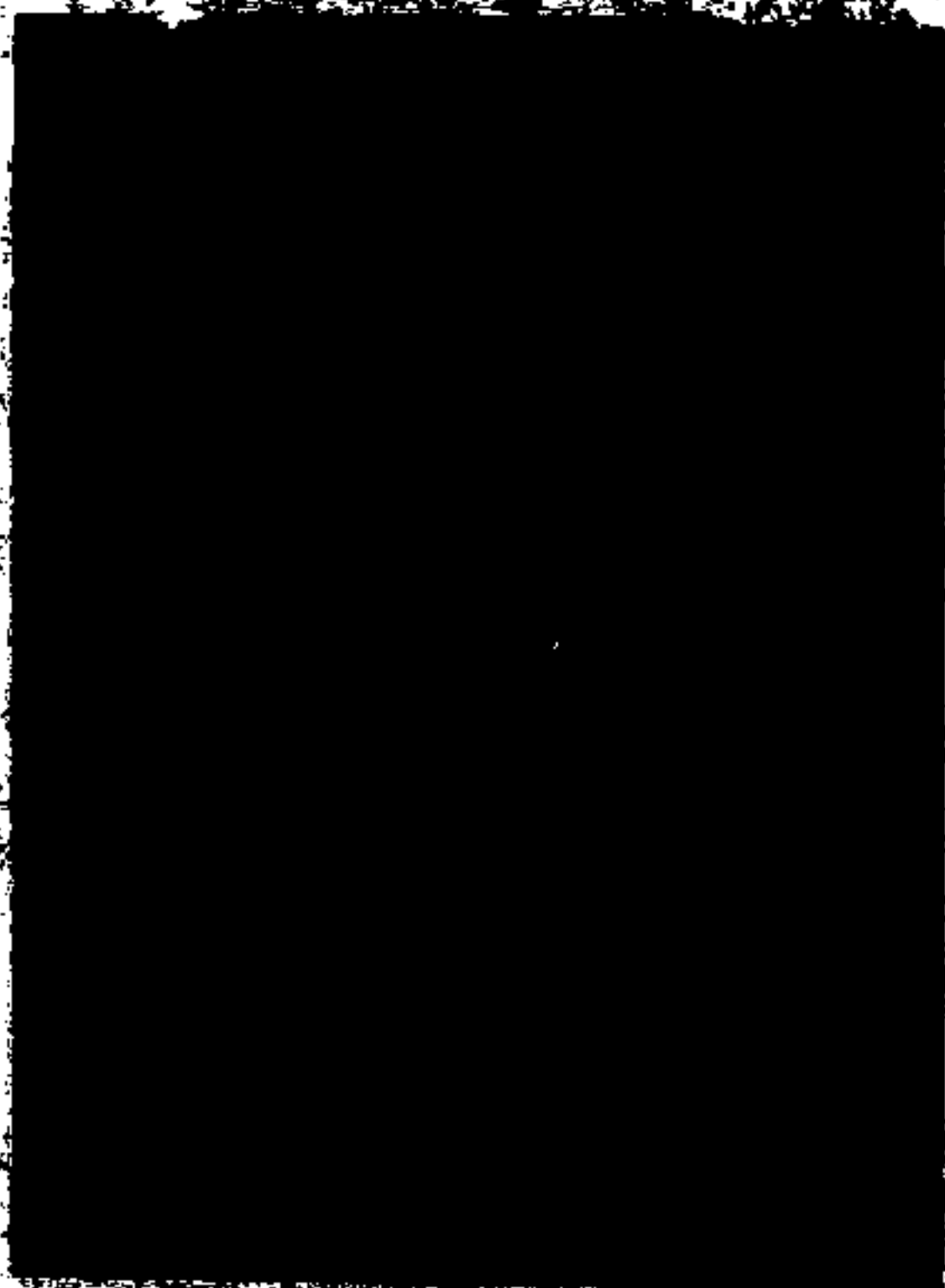
مغازه آب در کنگه

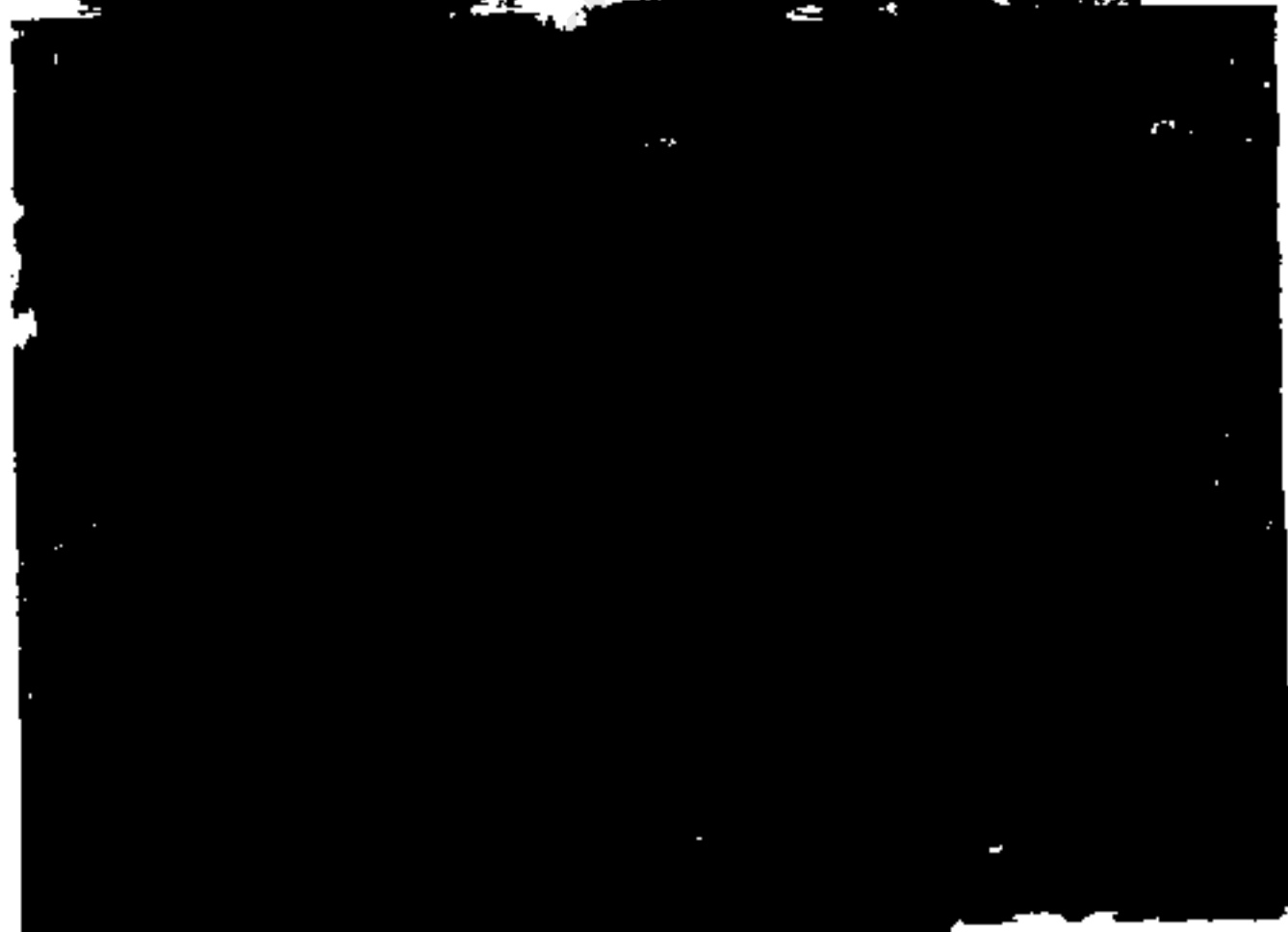

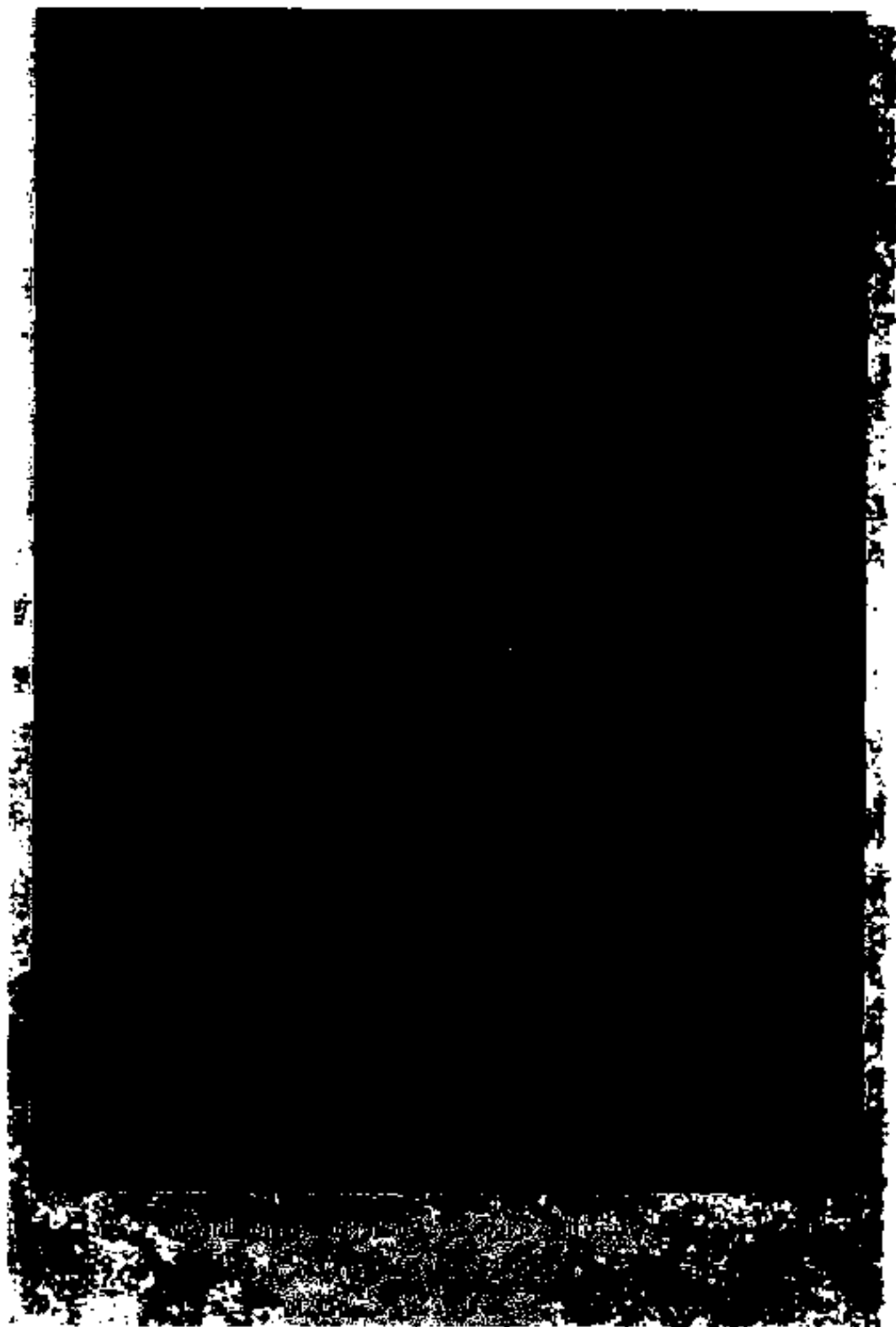
آقای سلطان‌میرزا پتیارین (نمایندگاران لاری)

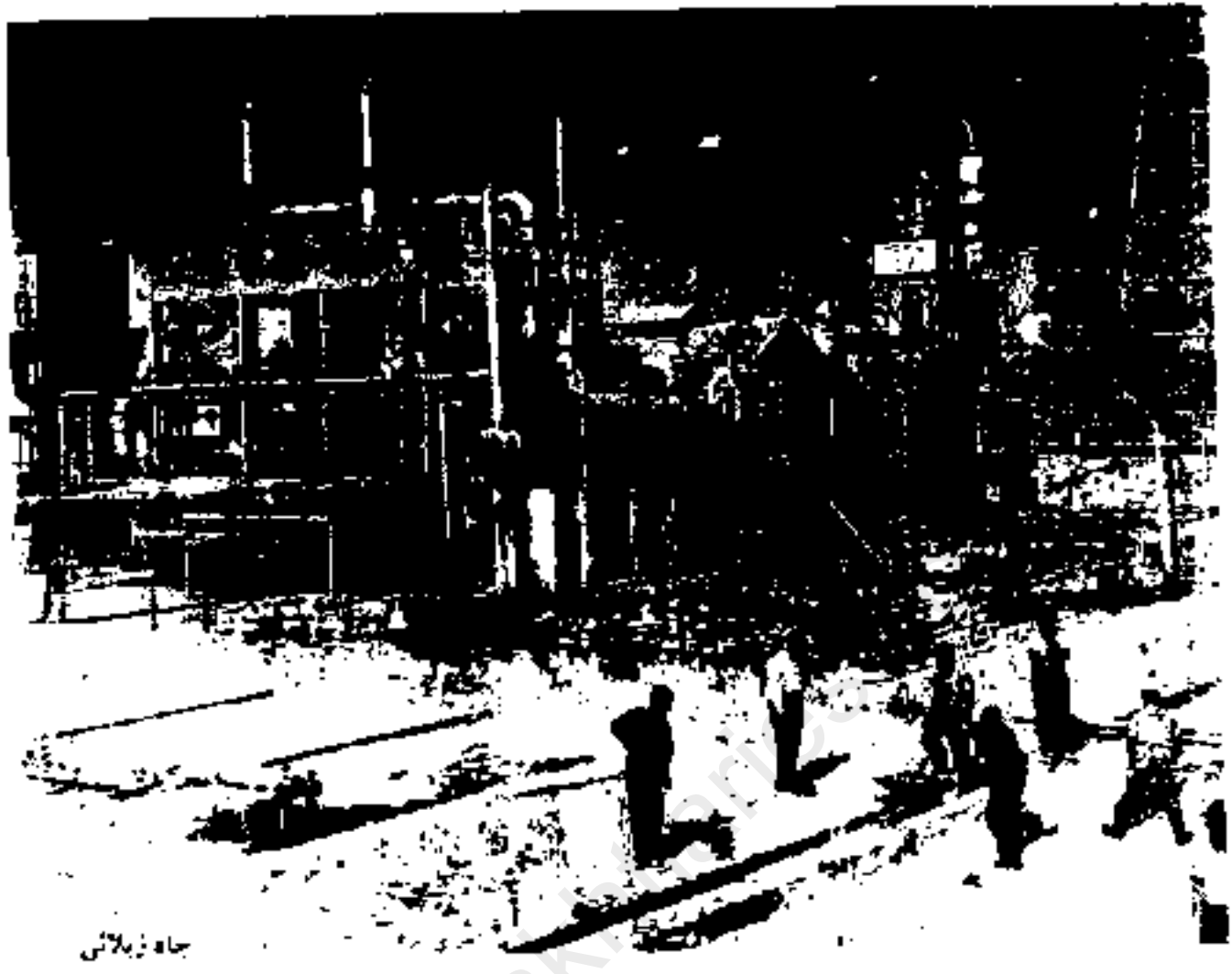

نمایی از بیمارستان مسجد سلیمان

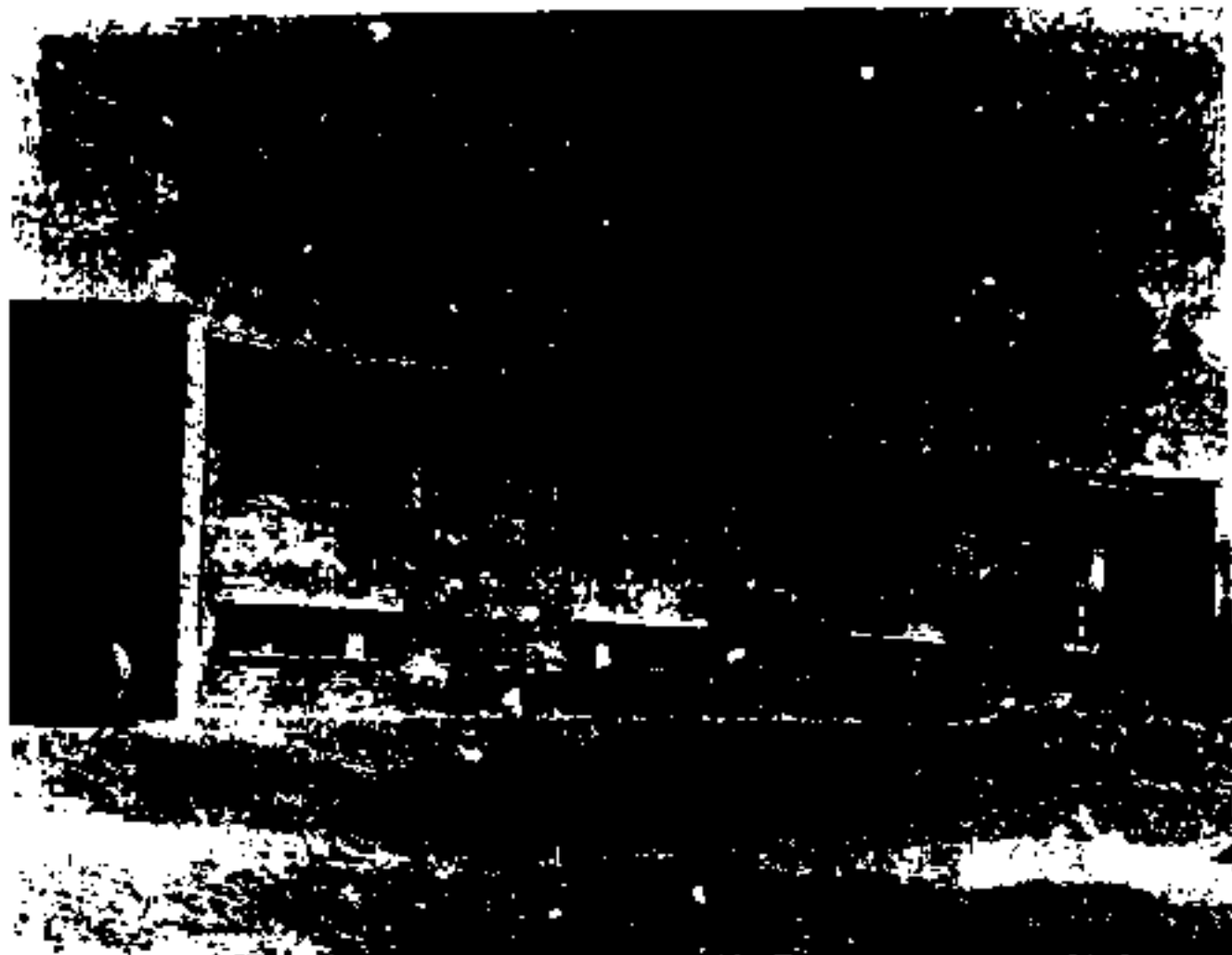

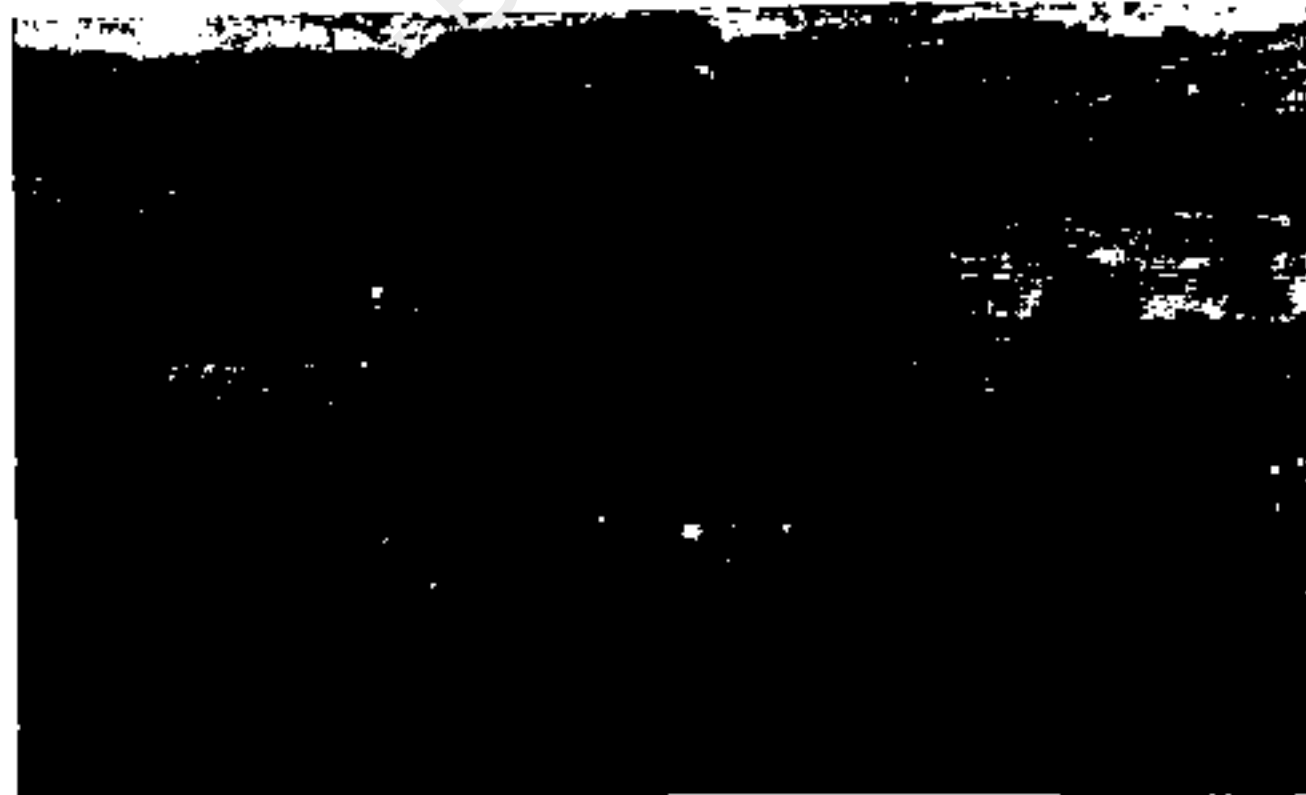
جاء زبلائی

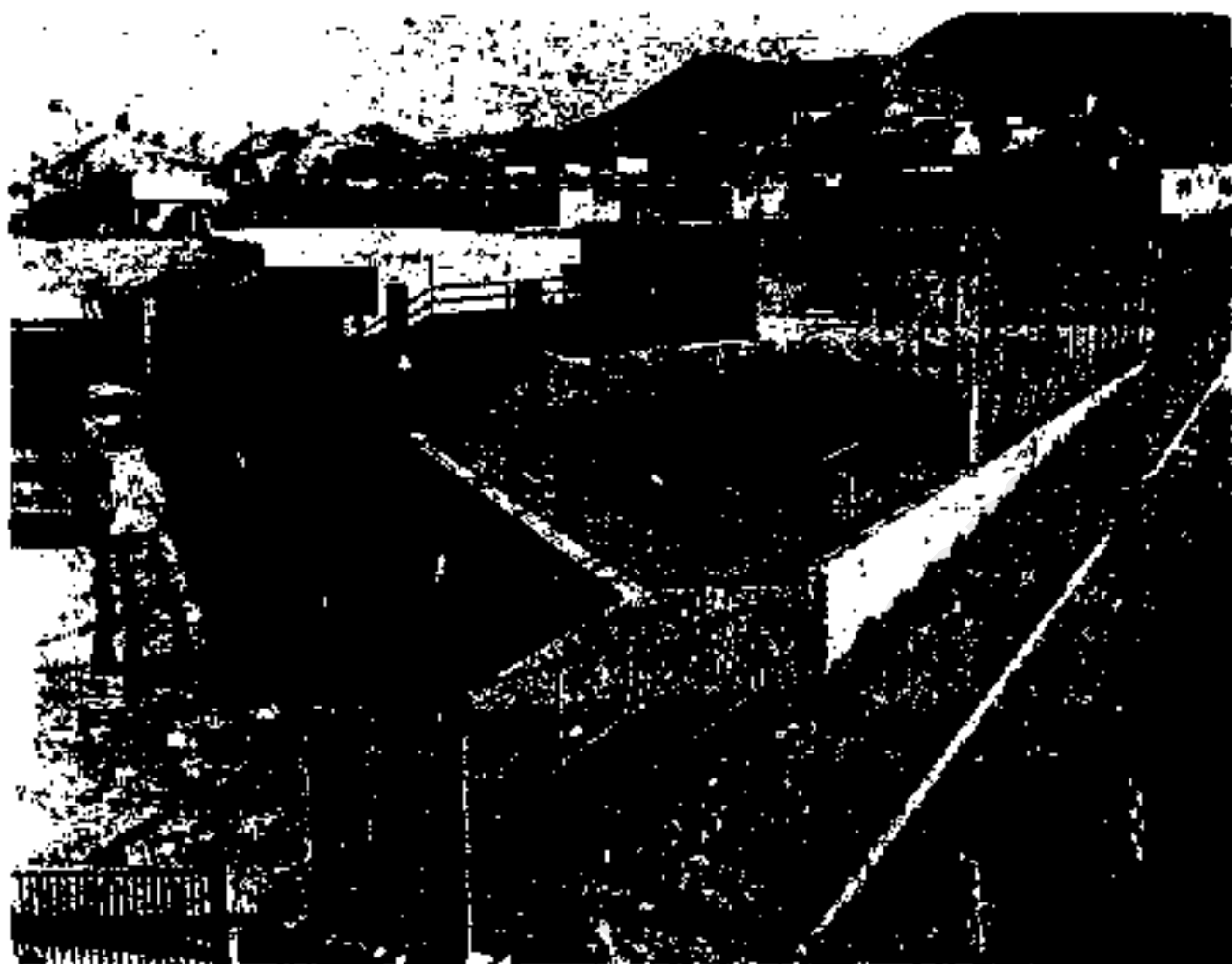

میدان پالایشگاه مرکزی

خانهٔ پرستاران رومروی پالایشگاه شرکت نفت.

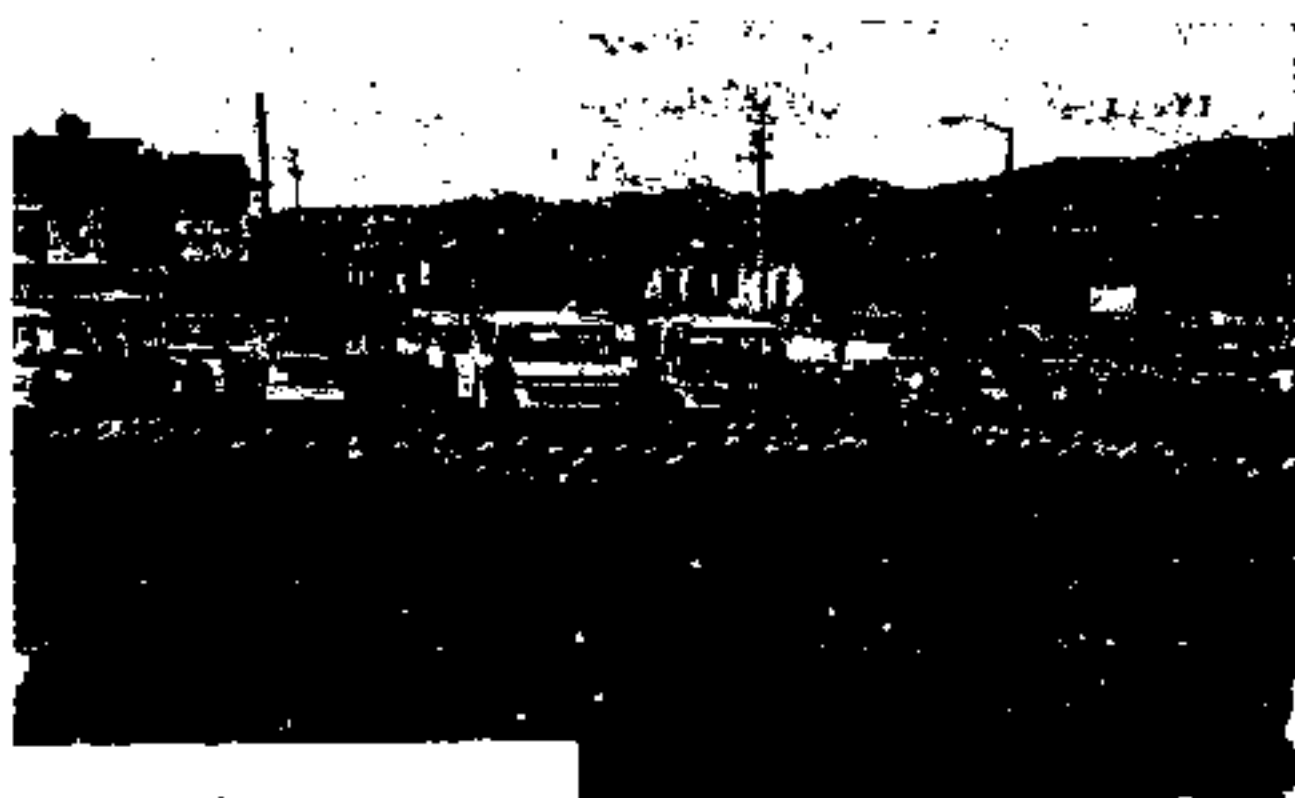

استادیوم جدید مسجد سلیمان

اصلاح شبکه آبرسانی در کلنگه

تجمع نیروهای طرح کنترگذاری در مسجد سلیمان

اداره ترابری منطقه مسجد سلیمان:

این اداره که دارای تعداد ۱۳ نفر کارمند، ۹۲ نفر کارگر رسمی، ۸ نفر کارگر قراردادی و ۹۸ نفر کارگر زیرپوششی است، مسئولیت ارائه خدمات تاکسیرانی، اتوبوسرانی و خدمات حمل و نقل ادارات شرکتی متمرکز در منطقه را به عهده دارد. قبلاً آقای مصطفی نصیر دشتگل رئیس این اداره بود و هم‌اکنون آقای حیدریان رئیس اداره ترابری منطقه مسجد سلیمان می‌باشد. آمار تعداد و نوع ماشین‌آلات مربوط به اداره ترابری که مورد استفاده واحدهای تابعه این اداره و سایر ادارات مستقر در منطقه مسجد سلیمان قرار می‌گیرند ذیل درج می‌گردد:

۱- تعداد خودروهای مورد استفاده در منطقه مسجد سلیمان

شماره ردیف	ادارات	تعداد در سال ۱۳۷۰
۱	هیئت رئیسه	۱
۲	حراست	۱۰
۳	تدارکات و امور کالا	۲
۴	تعمیرات	۱۵
۵	بهره‌برداری	۹

۹	ترابری: درون واحدی	۶
۳۷	سرویسهای عمومی	
۲۲	سرویسهای کارکنان	
۹	تاکیرانی	
۱	هواپیمایی	۷
۴	مخابرات	۸
۵	ایمنی و آتش نشانی	۹
۲۵	تعمیرات منازل	۱۰
۱	خدمات اجتماعی	۱۱
۲	خواروبار و مهمانسراها	۱۲
۱	سازمان تعاون	۱۳
۲	امور اداری	۱۴
۱	خدمات اداری	۱۵
۱	روابط عمومی	۱۶
۱۳	بهداری و بهداشت	۱۷

۲- انواع خودروهای مورد استفاده:

۱- ۲: وسائط نقلیه

موجودی

جمع	سرویس عمومی	واگذاری	نوع وسیله
۱۶	۵	۱۱	سواری
۴۹	۱۶	۳۳	وانت
۳۷	۶	۳۱	استیشن
۱۶	۷	۹	کامیون
۱۵	—	۱۵	اتوبوس
۵	—	۵	مینی بوس

۲- ۲: تریلرها و موتورسیکلتها:

۵	۲	۳	تریلرها
۴	—	۴	موتورسیکلتها

۳ - ۲: وسائط نقلیه سیار ساختمانی

جمع	موجودی	واگذاری	نوع وسیله
۲	۱	۱	ماشین آلات ۵۰۰ - ۵۹۹
۲	—	۲	ماشین آلات ۶۰۰ - ۶۹۹
۱۱	۳	۸	ماشین آلات ۷۰۰ - ۷۹۹
۲	۱	۱	ماشین آلات ۸۰۰ - ۸۹۹

توضیح اینکه ماشین آلات (۵۰۰ - ۵۹۹) به ماشین آلات و وسائلی اطلاق می‌شوند که در رده (بالا برها) قرار می‌گیرند.

ماشین آلات (۶۰۰ - ۶۹۹) جاده سازی می‌باشند.

(۷۰۰ - ۷۹۹) ماشین آتانی هستند که دستگاههای کمپرسور هوا و موتور جوش روی آنها قرار گرفته است.

(۸۰۰ - ۸۹۹) ماشین آتانی هستند که مولدهای برقی و ژنراتورها روی آنها استقرار یافته است. اداره حمل و نقل در سال ۱۳۶۱: واحد حمل و نقل یکی از فعالترین ادارات منطقه مسجد سلیمان بشمار می‌رود. تعمیر و نگهداری وسائط نقلیه از اهم وظایف این واحد محسوب می‌گردد. بخصوص با توجه به مسائلی از قبیل جنگ با کفار بعثی و حصر اقتصادی، آماده کردن وسائط جهت عملیات ترابری حساسیت خاصی به این اداره بخشیده. ذکر این نکته ضروری است که واحد حمل و نقل علاوه بر وظایف عادی خود به سایر ارگانها و نهادهای انقلاب اسلامی، خدماتی نیز ارائه می‌دهد. در اختیار قرار دادن سرویس اتوبوسرانی شرکت نفت به مردم مسجد سلیمان برای ایاب و ذهاب مراسم عزاداری آنها، ایاب و ذهاب دانش آموزان محلات مختلف شهرستان به مدارس، کمک و همیاری با مسئولین ارگانها در امر برگزاری مراسم مذهبی و راهپیمایی بوسیله سرویس اتوبوسرانی، حمل نیروهای بسیج و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به جبهه‌ها در زمان جنگ تحمیلی و سایر عملیات کمک‌رسانی به جبهه‌ها، از دیگر خدمات عمومی حمل و نقل است که می‌توان نام برد. با توجه به عملیات این واحد و اهمیت حیاتی خدماتی آن و

فرسودگی ماشین آلات و قدمت وسائل تعمیراتی، شایسته است این اداره توسط کارشناسان فن مورد بررسی و بازدید قرار گیرد و اقداماتی در جهت نوسازی و بهبود کلی معمول گردد.

ارتباطات

در آغاز کلیه وسائل حفاری مسجد سلیمان توسط ارباب‌های چهارچرخ به محل حفاری حمل می‌شد و بعدها بتدریج راهها، توسعه یافت و بصورت کنونی درآمد. مسجد سلیمان بوسیله راههای باریک پریچ و خمی با اهواز، شوشتر و هفتکل ارتباط دارد. هم‌اکنون به توضیح درباره یکی از آنها که مهمتر است می‌پردازیم.

۱- راه قدیم مسجد سلیمان - اهواز: این راه آسفالت، پریچ و خم بوده و پس از عبور از تپه‌ها و دره‌های مسجد سلیمان، در محل دوراهی شوشتر به دو انشعاب تقسیم می‌شود. یکی بطرف شوشتر و دیگری به اهواز می‌رود و در این محل است که جاده به جلگه خوزستان می‌رسد و در بعضی نقاط از محل آب رودها عبور می‌کند و در درخزین با رود کارون مجاور شده و به موازات آن تا اهواز امتداد دارد طول این جاده ۱۴۰ کیلومتر بوده که ۸۰ کیلومتر آن از مسجد سلیمان تا حدام مربوط به منطقه مسجد سلیمان و بقیه جزو منطقه اهواز است. این جاده چون متعلق به شرکت نفت بوده و در اوائل تشکیل شرکت نفت انگلیس و ایران احداث شد، کم‌عرض بوده و پلهای آن عموماً فلزی با عرض کم می‌باشد بطوری که در آن واحد بیش از یک اتومبیل نمی‌تواند از روی آنها عبور کند در کنار و امتداد جاده لوله‌های انتقال نفت از مسجد سلیمان به آبادان کشیده شده و یک رشته سیم تلفن که برای ارتباط و تماس بین مناطق نفت‌خیز از مسجد سلیمان تا آبادان کشیده شده، دیده می‌شود. نوع آسفالت آن اغلب سرد و در بعضی نقاط، نفت سیاه و روشن در جاده پاشیده شده است. جاده نفت سفید - اهواز در ۱۸ کیلومتری به این جاده می‌پیوندد. جاده مسجد سلیمان لالی در فاصله تقریبی ۲۰ کیلومتری مسجد سلیمان از این جاده، منشعب می‌شود.

این جاده مسجد سلیمان را از طریق ترک دز، بتوند، دوراهی شوشتر، درخزین، حدام، ملاثانی، ویس و زرگان به اهواز متصل می‌کند. ترک دز، دوراهی شوشتر و بتوند در نزدیکی مسجد سلیمان و بقیه در نزدیکی اهواز واقعند.

در محل بتوند، دوپل نسبتاً طویل توسط کمپانی نفت قدیم ساخته شده است که نسبت به سایر پلهای بهتر می‌باشد و قطار مسجد سلیمان در روزگاران گذشته از روی دوپل مذکور عبور می‌کرد و آثار آن هنوز باقی است.

این جاده زمانی یکی از بهترین جاده‌های ایران بود. بعدها با احداث راه‌های تجارتمی و ترانزیتی ایران، در درجه ۳ قرار گرفته و هم‌اکنون متروکه شده است. بهار که فصل گل و سبزه در خوزستان است اطراف این جاده‌ها، پوشیده از سبزه، علف، شقایق، لاله و سنبل صحرائی می‌گردد. در کناره‌های آن مردم مسجدسلیمان، ایام تعطیل خود را می‌گذرانند و با اصطلاح گردشگاه‌های فصل طراوت طبیعت در مسجدسلیمان هستند. هم‌اکنون جاده‌های چاه‌های نفت و گاز نواحی مسجدسلیمان، لالی، کارون، زیلابی و پرسپاه آسفالت نیست. کلیه جاده‌های چاه‌های این منطقه خاکی، پرپیچ و خم و صعب‌العبور می‌باشند. در اثر بارندگی اکثر جاده‌های منتهی به چاه‌های نفت و گاز در اثر ریزش کوه، خراب و رفت و آمد در این جاده‌ها، بسختی انجام می‌گیرد و راه محدود می‌شود. کسانی که با این شهر آشنایی دارند، ملاحظه خواهند کرد که مسجدسلیمان در حقیقت فاقد جاده است و جداً در نواحی و شهرهایی که دارای این چنین جاده‌هایی است، نباید از خودرو و انتظاری داشت. استهلاک بیش از حد، تصادف و ضایعات همیشگی، خستگی ترددکنندگان و بالاخره تأخیر در کارهای روزمره در این برهه از زمان که مشکلات تعمیر قطعات یدکی و بطور کلی کمبود خودرو چشمگیر است. بهر حال مسئولین محترم باید فکری بحال این شهر کنند تا از این بی‌بست بیرون آید.

۲ - راه آهن: در آن زمان که هنوز جاده مسجدسلیمان - اهواز ساخته نشده بود، شرکت نفت برای حمل و نقل اموال خود، در سال ۱۹۲۳ میلادی مطابق با ۱۳۰۲ شمسی یک خط آهن کوتاه از درخزین تا مسجدسلیمان تأسیس نمود طول این خط آهن از درخزین تا مسجدسلیمان ۷۲ کیلومتر و عرض آن ۷۶۰ میلیمتر بوده است.

در این خط دو دستگاه واگن مجهز جهت ایاب و ذهاب کارکنان و خانواده‌های آنان نیز وجود داشت. در درخزین کالا پس از تخلیه به دوبه‌ها منتقل و مسافران پس از پیاده شدن نیز بوسیله کشتی شرکت نفت به اهواز حرکت می‌نمودند. هم‌اکنون در محوطه چشمه علی محلی وجود دارد که ایستگاه مبداء بود و هنوز به نام «ریل‌وی» نامیده می‌شود. ایستگاه‌های بعدی هم تسمی، مالک‌کریم، بتوند، آبگاه... بودند.

شرکت از درخزین تا مسجدسلیمان چند پست امنیه برای حفظ امنیت خط آهن، اموال و مسافران، احداث کرده بود. تا چند سال قبل از ملی شدن صنعت نفت نیز این ارتباط بوسیله یک فایق موتوری که در محل باشگاه ساحل کنونی اهواز پهلو می‌گرفت برقرار بود و بوسیله چنین فایقی، دوبه‌ها یا بارهای حامل، کالاهای مربوط به شرکت را از آبادان و اهواز به درخزین حمل و از آنجا با خط آهن احدائی شرکت نفت به مسجدسلیمان منتقل می‌گردید و یا بالعکس اثاث و

لوازمی که بوسیله قطار به درخزین و اصل گردیده بود از طریق رود کارون با همان قایق و دویه‌ها به اهواز و آبادان حمل می‌شد. بعداً که جاده مسجد سلیمان به اهواز ساخته و آسفالت گردید و حمل و نقل شرکت بوسیله کامیون‌ها انجام گرفت و با توسعه فعالیت‌های شرکت نفت و ایجاد انبارهایی در آبادان، اهواز و آغا جاری بتدریج تأسیسات راه آهن و کشتیرانی مزبور متروک و در سال ۱۳۲۳ خورشیدی برجیده شد، در حالی که زیرسازی و پل‌های مربوط به آن بجای ماند. بعدها سجه‌های قطار توسط مردم کنده شد و بعنوان حمل و تیر آهن ساختمان، از آنها استفاده می‌شد.

۳ - فرودگاه: اولین فرودگاه خاورمیانه در مسجد سلیمان ساخته شد. فرودگاه این شهر که مخصوص شرکت نفت است تا کنون سه مرتبه تغییر محل داده است. اولین محل آن در دهستان (نل بزان) واقع شده که هم‌اکنون بین اهالی به (جانبالون) معروف بوده و در سال ۱۹۲۵ م ساخته شده است. محل دوم آن، در ناحیه جنوب مسجد سلیمان در نزدیکی دهکده‌ای که در جاده گلگیر واقع شده و بنام (یک مِهَه) خوانده می‌شود قرار دارد و بومیان محل به آن فرودگاه (میدان طیاره) می‌گویند. در جنگ شهریور ۱۳۲۰ فرودگاه (یک مِهَه) فعال بوده و اروپاییان ساکن مسجد سلیمان و سایر مناطق، از طریق این فرودگاه به خارج از کشور فرار می‌کردند. هم‌اکنون فرودگاه فعلی مسجد سلیمان در شمال غربی شهر واقع شده است و تا چند سال پیش نیز سرویس هوایی ملی ایران از این فرودگاه استفاده می‌نمود، ولی اکنون به دلیل کمی گنجایش، ظرفیت نشستن هوایمی ملی را ندارد و تنها بین مسجد سلیمان و نواحی نفت خیز سرویس هوایی برقرار است و کارکنان صنعت نفت از آن استفاده می‌کنند.

این هواپیماها از نوع (داو فرند، شیب، ایر، تا کسی) و هواپیمای (اج، اس) است که سرعت اج اس ۱۲۵ - ۵۰۰ میل در ساعت است که فاصله مسجد سلیمان - تهران را در ۵۰ دقیقه می‌پیماید و گنجایش ۷ نفر با دو خلبان را دارد و دو موتور جت دارد و معادل (داو) می‌باشد. سرعت فرند شیب‌ها ۳۰۰ کیلومتر در ساعت که ساخت کارخانه (روز - روی) انگلستان هستند. وجود فرودگاه شرکت ملی نفت ایران در مسجد سلیمان و مجاورت این فرودگاه با باند فرودگاه هوانیروز که از طریق تاکسی وی TAXI - WAY به یکدیگر متصل و با اضافه نمودن ۵۰ متر به باند هوانیروز، امکان استفاده مشترک از نظر فرود و پرواز هواپیماهای مسافرتی، خصوصاً هواپیمایی که از نوع شرکت آسمان می‌باشد، زمینه مساعدی در جهت استفاده از سرویس‌های هوایی بویژه در جهت انتقال نیروهای متخصص مورد نیاز بالاخص در زمینه آموزشی را میر خواهد کرد. لازم به ذکر است که توانایی فنی در این زمینه، بوسیله کارشناسان مربوطه هواپیمایی کشوری، ارزیابی و تأیید شده است و نیاز به اقدامات بیشتری است. لازم به ذکر است که از تاریخ

۱۳۷۴/۶/۲۴، پرواز هواپیمای کیش ایر از مسجد سلیمان به تهران و بالعکس، در روزهای یکشنبه صبح و چهارشنبه بعد از ظهر هر هفته، جهت رفاه حال شهروندان عزیز دایر گردیده است که این مسئله بنوبه خود پیامی خوشحال کننده می باشد.

سرویسهای اتوبوسرانی: سرویس اتوبوسرانی از آغاز تأسیس شهر، در این منطقه برقرار بوده است و مراحل طی نموده. چنانکه در آغاز فقط کارکنان خارجی از آن می توانستند استفاده کنند و بعدها مورد استفاده کارکنان ایرانی قرار گرفت. تعداد اتوبوسهای شرکت نفت در سال ۱۳۵۰، ۲۱ دستگاه بود که گنجایش ۳۴ نفر را داشتند و ۱۲ اتوبوس کارگری با ظرفیت ۶ نفر و ۲۸ اتوبوس کارگری دیگر با گنجایش ۲۵ نفر که ایاب و ذهاب کارکنان صنعت نفت به وسیله آنها صورت می گرفت. در بهمن ماه سال ۱۳۴۲ بمنظور اجرای دستور ریاست هیئت مدیره و مدیریت عامل شرکت ملی نفت ایران، مطالعاتی در مورد تبدیل نمودن کامیون به اتوبوس جهت ایاب و ذهاب کارگران به محل کار صورت گرفت. هدف از آن تأمین رفاه کارگران هنگام رفت و آمد به محل کار و یا در اوقات بعد از کار با وسیله نقلیه مراکز صنعتی متداول بود.

سرویسهای تاکسیرانی: در گذشته کارگران شرکت نفت از سیستم مجهز تاکسیرانی شرکت استفاده می کردند و کارمندان صنعت نفت نیز از سرویس تاکسیرانی مخصوص بهره مند می شدند. تعداد سرویسهای ویژه کارمندان ۲۵۰ دستگاه بود که در سال ۱۳۴۹ در مقابل هر نیم ساعت استفاده، بلیطی به مبلغ ده ریال پرداخت می شد. برای مسجد سلیمان که سالها مرکز ادارات صنعت نفت جنوب ایران بود، اتومبیلهای زیادی مورد نیاز بوده است و مسجد سلیمان یک وقت از لحاظ تعداد اتومبیل به نسبت جمعیت در خاورمیانه مقام اول را داشت. خلاصه وسائل نقلیه موجود در منطقه مسجد سلیمان با تعداد کارگرانی که حمل و نقل می شدند در بهمن ماه ۱۳۴۲:

منطقه	وسائط نقلیه موجود		تعداد کارگرانی که ایاب و ذهاب می شدند	آمار کارگران طبق سازمان
	اتوبوس ۶۰ نفری	کامیون ۲۵ نفری		
مسجد سلیمان	۱۰	۱۹	۱۴۸۰ نفر	۳۱۳۱ نفر

تا سال ۱۳۵۷ تعداد ۴ دستگاه ماشین تانکر روزانه از طرف شرکت نفت، آب آشامیدنی روستاها را حمل می کردند و آب رایگان در اختیار روستائیان قرار می دادند و ۲ دستگاه دیگر هم مواد سوختی را به دهات و قصبات اطراف مسجد سلیمان می رساندند. سرویس اتوبوسرانی شهرداری مسجد سلیمان از تاریخ ۹ مهر ماه ۱۳۴۷ با استفاده از ده ماشین بدفورد و پنج مرسدس بنز نو

اهدایی شرکت نفت عملاً ایجاد و از همان تاریخ شروع بکار کرده است و توانسته منشاء خدمات رضایتبخشی در تمام خطوط نقاط شهر و مدارس مسجد سلیمان باشد.

در سال ۱۳۴۸ پنج دستگاه اتوبوس دیزل ایران نشنال ۳۶ نفره، توسط شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران از شرکت سهامی کارخانجات صنعتی ایران نشنال در تهران خریداری شد و به شهرداری مسجد سلیمان تحویل داده شد تا بعنوان سرویس اتوبوسرانی شهری از آنها استفاده شود.

بجز ادارات عملیاتی و خدماتی که وضعیت آنها درج گردید، ادارات و واحدهای اداری دیگری نیز در منطقه مسجد سلیمان وجود دارد که هر کدام به تناسب شرح وظائف و مسئولیتهای سپرده شده به آنان در راه اندازی کلی امور منطقه انجام وظیفه می نمایند. این ادارات بشرح زیر می باشند:

۱ - اداره حراست: این اداره با تعداد ۷ نفر کارمند، ۹۷ کارگر رسمی و ۱۲۲ نفر کارگر زیر پوشش، مسئولیت حفاظت از تأسیسات، اموال و ساختمانهای شرکت در منطقه مسجد سلیمان را بعهده دارد.

در گذشته حفاظت از اموال کمپانی نفت بر عهده مستحفظین بخشاری بود. بعدها که قدرت آنها کاسته و شرکت توسعه یافت، بتدریج این کار به پیمانکاران واگذار شد و اینها موظف شده بودند که تأسیسات و اماکن شرکت را حفظ و حراست نمایند. نگهبانهای قدیمی محافظ چاهها، برای حفاظت جان خود، تک اتاقک سنگی بنا می کردند و برای روشنایی از همان نفت چاه که توأم با گاز بود استفاده نموده، آن را آتش زده و شب را سپری می کردند.

نگهبانان و گاردبهای شرکت نفت همه دارای لباسی متحدالشکل بوده و در حال حاضر حتی درجه هم به آنها داده اند و شرکت هر سال پوشاک مخصوص آنها را تأمین می نماید. تا قبل از انقلاب اسلامی نگهبانها دارای کلاه و کراوات بودند که این دو در سال ۱۳۵۷ برداشته شد. هم اکنون آقای مجید اسدی پیمانکار حراست صنعت نفت منطقه مسجد سلیمان می باشد و جوانان بیکار زیادی را بکار گمارده است که این مسئله تا حدودی در رفع بیکاری تپ جوان این شهر مؤثر بوده است. در گذشته آقایان: موقوئی، قائم مقامی، ناظم الرعایا، آ. حاجت مراد کریمی، نصوحی، کبیری منش، بهادری و صادقی ریاست این اداره را بر عهده داشتند و هم اکنون آقای مکوندی این سمت را دارد.

آیین‌نامه لباس و علائم برای افراد گارد ملی صنعت نفت ایران :

لباس هنگام خدمت در مناطق گرمسیر طبق مقررات این آیین‌نامه بود.

ترکیب یکدست لباس کامل بشرح زیر بود.

مناطق گرمسیر

الف : هر سال سه دست لباس کامل تابستانی

ب : هر سال یکدست لباس کامل زمستانی

ج : هر سال یک پالتو

د : هر سه سال یک بارانی

لباس تابستانی:

۱ - کلاه کاسک

۲ - پیراهن تابستانی (بجای فرنج)

۳ - شلوار

۴ - کفش

۵ - لباس زیر

۶ - کراوات

۷ - سه جفت جوراب

۸ - کمر بند برزنتی برای شلوار برنگ پارچه

تاریخ استفاده لباس هر فصل در مناطق گرمسیر

از اول اردیبهشت ماه هر سال

لباس تابستانی ←

از اول مهر ماه هر سال

لباس زمستانی ←

۲ - اداره روابط عمومی :

کلیه مکاتبات مربوط به شرکت نفت با ادارات و ارگانهای خارج از وزارت نفت از کانال این اداره می‌گذرد. نگهداری اراضی اطراف تأسیسات و خطوط لوله‌های نفت و گاز بوسیله چهار نفر بازرس اراضی و یک سربازرس اداره می‌شود.

باید یاد آور شد که این اداره برگزار می‌کند مراسمات مذهبی و ملی را هم بعهده دارد. در گذشته این اداره قدرت اجرایی بیشتری در بین اهالی داشت و از احداث منازل شخصی بشدت جلوگیری می‌کرد.

تا قبل از انقلاب کلیه نشریات روابط عمومی مناطق نفت خیز در این شهر بچاپ می‌رسید و از مسجد سلیمان به سایر مناطق توزیع می‌شد و حتی فیلم مستند، سینمایی و آموزشی هم به نمایش می‌گذاشت. در گذشته آقایان: جنجال بختیاری، باقر علوی، حسن صباغ، روی‌ور، فیض بخش، نصیرپور و آبروش ریاست این اداره را برعهده داشتند و هم‌اکنون آقای مسعود احمدی این سمت را دارد.

۳ - اداره ایمنی و آتش‌نشانی :

نیروی انسانی واحد ایمنی و آتش‌نشانی مجموعاً ۲۹ نفر می‌باشد. این اداره بطور شبانه‌روز آماده اطفاء حریق در منطقه است، از طرف دیگر در مواقع لزوم به کمک آتش‌نشانی شهرداری و ارتش در امر اطفاء حریق، شرکت فعال می‌نماید. بازرسی کلیه تأسیسات نفتی و ادارات مختلف منطقه، برگزاری کلاسهای آموزش رانندگی تدافعی و دوره‌های اصول ایمنی و نمایش فیلمهای آموزنده در ارتباط با آتش‌سوزی، از دیگر خدمات این واحد بشمار می‌رود.

در سالهای گذشته که شهرداری مسجد سلیمان دارای آتش‌نشانی نبود، اطفاء حریق در صنعت نفت، ادارات دولتی و منازل شخصی شهر، توسط آتش‌نشانی شرکت نفت صورت می‌گرفت. برای مقابله جدی با آتش، سالهاست که بشر به تکاپو افتاده و ستادهای عملیاتی خود را در همه جای این جهان پهناور، گسترده و ایستگاههای آتش‌نشانی درست کرده است. در سالهای اخیر به موازات تغییرات و پیشرفتهائی که در کلیه شئون صنعت نفت ایران در مناطق نفت‌خیز بوجود پیوسته، آتش‌نشانی نیز که سهم مهمی در پیشگیری و مبارزه با آتش‌سوزی دارد و با توجه خاصی که هیئت رئیسه صنعت نفت بدان معطوف داشته‌اند با صرف هزینه‌های سنگین براساس نیازمندیهای این صنعت، اقدامات وسیع و چشمگیری را در جهت بهبود و آمادگی هرچه بیشتر خود در مبارزه با آتش‌سوزی مرعی داشته است.

اداره آتش‌نشانی شرکت نفت در مسجد سلیمان، علاوه بر مشولیت تأسیسات صنعت نفت، کمک و مساعدت به سایر افرادی را که در این شهر زندگی می‌کنند بعهده دارد و حتی آن زارع و یا روستاشینی که از کیلومترها فاصله در دهات و قراء اطراف، دست کمک بسوی این اداره دراز می‌کند، پرسنل این اداره با آغوش باز به استقبالش می‌روند و تلاش خود را مصروف می‌دارند تا به نحوی بتوانند برای او مفید باشند. قبلاً آقای یوسف شهنی کرم، رئیس این اداره بود و هم‌اکنون این مقام را آقای امیرحسین افرا، دارا می‌باشد.

۴ - اداره مخابرات :

تاریخچه مخابرات مسجد سلیمان از سال ۱۹۰۹ میلادی با به جریان افتادن نفت از مسیرهای نمبی - ملانانی - کوت عبدالله - دارخوین و آبادان آغاز شد. در این میرها ارتباطات اولیه توسط چند هزار پایه با سیستم سیمهای هوایی و با استقرار چند نفر در هر ایستگاه، اطلاعات و چگونگی حرکت و فشار نفت را از مسجد سلیمان (نمبی) که اولین ایستگاه محسوب می‌شد به ایستگاه دوم اطلاع داده می‌شد، پس این اطلاعات به ایستگاه بعدی و نهایتاً به آبادان می‌رسید و در حقیقت از یک سیستم مغناطیسی بسیار ابتدایی که اغلب هندیه‌ها آن را اداره می‌کردند استفاده می‌نمودند. پس

از مدتی کمپانی نفت از سیستم (مژش) هم بهره‌برداری نمود.

در سال ۱۹۱۴ میلادی یک خط تلفن مجهزتر، ادارات شرکت نفت را در مسجدسلیمان به خرمشهر و آبادان متصل می‌کرد.

همزمان با توسعه حفاری و بهره‌برداری از منابع نفتی بیشتر و تأسیس ادارات و خانه برای رؤسای مربوطه، شرکت نفت مجبور شد سه مرکز مخابرات مغناطیسی در نقاط تمبی - کلنگه و چشمه‌علی ایجاد نماید. ضمناً در مسجدسلیمان و گچساران سابق و آبادان، دستگاههای رادیویی H.F ساخت کارخانه مارکونی Marconi دایر نمود که می‌توانستند اطلاعات مورد نظر خود را به کشتی‌ها در خلیج فارس و حتی خارج از کشور منتقل نمایند. در سال ۱۹۳۶ میلادی اولین مرکز خودکار در مسجدسلیمان بکار افتاد و در سال ۱۹۵۷ میلادی یک دستگاه مرکز خودکار ساخت کارخانه (جی - ای - سی) در ساختمان فعلی مخابرات، آماده بهره‌برداری گردید که هنوز مورد استفاده قرار می‌گیرد و توسط کارکنان دلسوز و متعهد مخابرات نگهداری و تعمیر می‌شود. با این توضیحات باید گفت که مسجدسلیمان دارای اولین سیستم مخابراتی در منطقه خاورمیانه بود.

وسائل مخابراتی شرکت اکتشاف و تولید نفت ایران از شبکه و قسمتهای مشخص و مجزا از یکدیگر ساخته شده‌اند که مهمترین آنها عبارتند از:

۱ - مرکز تلفن نفتون :

این مرکز شامل هشتصد خط خودکار، خطوط تلفن چشمه‌علی، مهمانسرا، بیمارستان و پانسیون شبانه‌روزی پرستاران می‌باشد. علاوه بر آنها، چندین خط مستقیم که مخصوص مقامات شرکتی است جزء این مرکز است. خطوط تلفتی مذکور و همچنین مرکز اطلاعات تلفنی توسط دو نفر از کارمندان فنی تحت نظر آقای بهادر بهادری اداره می‌شد.

۲ - شاه سیم (Trunk - Line)

که شامل خطوط ارتباطی بین مسجدسلیمان و سایر نواحی می‌باشد. ساختمان این خطوط طوری طرح شده که در یک زمان از طریق دستگاههای کاربر در حدود دوازده نفر می‌توانند از آن استفاده نمایند. خطوط ارتباطی لالی، ژاندارمری لالی، تصفیه آب لالی نیز به این خطوط مربوط می‌شوند.

۳ - خط الکترونیک :

این خط بیشتر مورد استفاده فرودگاه، بیمارستان مرکزی، اداره بهره‌برداری، تل بزان، اداره کنترل، آتش‌نشانی و همچنین اداره حفاظت شرکت ملی قرار می‌گیرد. نیروی مورد لزوم کلیه

وسائل مخابراتی مرکز خودکار نفتون بوسیله چندین دستگاه باطری بزرگ تأمین می‌شود. باطریهای مذکور در دو ردیف مجزا هستند که فقط از یک ردیف آنها استفاده می‌شود و ردیف دوم، در مواقع اضطراری و از کار افتادن ردیف اول مورد استفاده قرار می‌گیرد. باطریهای نامبرده بطور مداوم شارژ شده و چنانچه بطور اتفاقی نیروی برق ناحیه قطع گردد، نیروی مورد نیاز بوسیله یک موتور دیزل مولد برق تأمین می‌گردد.

علاوه بر دستگاههای فوق، در اداره مخابرات از ماشینهای تحریر تلگرافی Teleprinter نیز استفاده می‌شود. این دستگاهها شامل کلیه خطوط تلگرافی بین مسجدسلیمان، تهران، آبادان، اهواز، گچساران، خارگ، آغاچاری و بالعکس می‌باشد.

در زمان ملی شدن صنعت نفت، مسجدسلیمان در اوج شکوفائی خود، مرکز مناطق نفتخیز بود و تعمیر اساسی وسایل مخابراتی تمام مناطق از قبیل سیستمهای پشرفته تلفنی، ماکس و الکترونیک بعهدہ کارکنان مخابرات مسجدسلیمان بود، ولی متأسفانه از سالهای ۱۳۵۰ خورشیدی این شهر از صورت مرکزیت بیرون آمد و به منطقه متروکه‌ای تبدیل گردید. در واقع اروپا را آباد کرد و خود بطرف نابودی، ویرانی و سیر قهقرا حرکت نمود.

هم‌اکنون اداره مخابرات دارای ۴۷ نفر پرسنل بوده و حوزه مسئولیت این اداره از مسجدسلیمان تا نواحی هفتکل، نفت سفید، پرسیاه و لالی گسترده می‌باشد.

خدمات و ادوات:

۱ - مراکز تلفن شامل:

الف: مرکز خودکار اصلی (۷۰۰ شماره)

ب: مرکز بیمارستان (۱۰۰ شماره)

ج: مهمانسرا (۲۰ شماره)

از مرکز خودکار اصلی ۲۳۸ شماره در اختیار دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی بصورت مجانی سرویس داده می‌شود و ۷۰ شماره نیز در اختیار اشخاص ثالث که ارتش جمهوری اسلامی جزء این دسته بوده و هر ماه آبونمان تلفن از آنها اخذ می‌گردد.

۲ - کل سیستم جهت ارتباط یا نواحی مختلف میکروویو است و تعداد ۳ برد مرکز تلفن برای ارتباط با نواحی توسط تلفنچی فعالیت دارد.

۳ - تعداد ۲۳ دستگاه رادیو بی‌سیم در اختیار اداره بهره‌برداری مسجدسلیمان، آتش‌نشانی، هفتکل، نفت سفید، پرسیاه و روابط و حراست قرار دارد که بوسیله دستگاه مادر معروف به ایستگاه شهنی سرویس داده می‌شود. تعداد ۴ دستگاه نیز در اختیار سپاه پاسداران مسجدسلیمان

است.

جهت ارتباط بیشتر شرکت نفت منطقه و رفع نیازها و هماهنگی و همکاری شرکت با سایر ادارات، تلفنهای شرکتی به آنها داده شد و هم‌اکنون اکثر ادارات دولتی، ارگانها و نهادهای انقلاب اسلامی از تلفنهای شرکت نفت بهره‌گیری می‌نمایند.

۵ - اداره حسابداری : (امور مالی)

اداره حسابداری شرکت ملی نفت ایران در منطقه مسجدسلیمان از چند دائره مجزا تشکیل گردیده است. بطور کلی دو نوع فعالیت توسط اداره مزبور انجام می‌گیرد. یکی امور مربوط به دریافت و پرداخت و دیگری تهیه و تنظیم گزارش ماهیانه می‌باشد. دوائر مختلف اداره حسابداری شرکت ملی نفت ایران در مسجدسلیمان و اموری که انجام می‌دهند مختصراً بقرار زیر است:

الف : دائره بودجه و هزینه‌های جاری :

وظائف عمده این قسمت عبارت است از تهیه ارقام بودجه و کنترل هزینه‌ها و برای این منظور مرتباً با ادارات مربوطه تماس گرفته و با تهیه گزارش لازم و تشکیل جلسات کنترل بودجه اقدامات لازم برای ایجاد توازن بین رقم بودجه و هزینه‌های جاری بعمل می‌آید.

ب : صندوق :

کلیه پرداختها و دریافتهای روزانه، توسط صندوق صورت می‌گیرد. دریافت وجوه فروشگاهها و مؤسسات وابسته شرکت، پرداخت به کارمندان بازتشته و پیمانکاران شرکت ملی نفت، جزئی از فعالیتهای صندوق حسابداری می‌باشد.

ج : حسابداری تدارکات :

در این قسمت امور مربوط به حساب سینماها، فروشگاهها و مهمانسراهای شرکت ملی نفت در منطقه مسجدسلیمان انجام می‌گیرد.

د : حسابداری مالی :

رسیدگی به حساب شرکتهای وابسته، تسلیم صورت حساب پیمانکاران و تهیه و تنظیم اوراق مربوط به پرداخت حقوق کارمندان از طریق بانکها توسط این قسمت انجام می‌شود.

ه : دائره دستمزد کارگران :

این قسمت متول انجام کلیه امور حسابداری مربوط به دستمزد کارگران شرکت ملی نفت در منطقه مسجدسلیمان می‌باشد.

در اداره حسابداری شرکت ملی نفت ایران - منطقه مسجدسلیمان، همکاری و هماهنگی قابل

ترجیحی بچشم می‌خورد و کارمندان آن از کار زیاد هراسی ندارند. چه بسا دیده شده با وجود مشغله زیاد عهده‌دار امور مالی و حسابداری مؤسسات فرهنگی وابسته به شرکت و باشگاهها شده‌اند. اینگونه همکاریهای ارزنده آنان در بسیاری از موارد واقعاً قابل تقدیر است.

در حال حاضر اهم وظائف امور مالی بشرح زیر است:

۱ - پرداخت حقوق کارگران رسمی، زیرپوشش و کارمندان رسمی شرکت ملی نفت در مطح منطقه.

۲ - انجام عملیات محاسباتی بتعداد کارگر رسمی و زیرپوشش.

۳ - پرداخت اجاره‌بها، قریب به (۱۵۰) دستگاه منزل استیجاری.

۴ - انجام عملیات محاسباتی انجمنها، باشگاهها، قروشگاهها و حسابهای فی مابین شرکتهای وابسته، سازمانهای دولتی و وابسته به دولت از قبیل حساب آب و برق ارتش جمهوری اسلامی، حساب شبکه بهداشتی و بهزیستی در رابطه با ارائه خدمات درمانی.

۵ - انجام مکاتبات و پرداخت به کارمندان بازنشسته و وارث آنان.

۶ - پرداخت به ستاد جنگ‌زدگان آبادان و خرمشهر.

قبلاً آقایان کمال عالیپور، ابراهیم قاسم ابراهیمی، رستم قربانی، ابراهیم راکی، رئیس حسابداری بودند و هم‌اکنون این مقام را آقای علیرضا نیامدپور دارا است.

۶ - امور اداری کارکنان :

این اداره به سرپرستی آقای رضاقلی خشن، مسئولیت رفق و فتق کارهای اداری کارکنان منطقه مجد سلیمان را بعهده دارد و از قسمتهای ذیل تشکیل شده است:

الف : امور اداری کارگران   ب : امور اداری کارمندان   ج : امور مسافرت و اسناد

د : امور اداری کارگران زیرپوشش   ه : بهبود محیط کار

و : آموزش

ز : خدمات اداری

الف : امور اداری کارگران :

انجام کلیه امور مربوط به کارگران، تنظیم برگ اقدام کارگزینی شامل استخدام، جابجایی، ارتقاء، تغییرات شناسنامه، بازنشستگی، اعزام به مرخصی‌های مختلف استحقاقی، اضطراری، ورزشی و غیره، پرداخت وام‌های ضروری یا مسکن، کنترل در اعزام کارگران بیمار و پرداخت هزینه‌های مربوطه، نظارت و کنترل سازمان اداری ادارات مختلف از لحاظ نیروی انسانی و تأمین کمبود آنها از سایر منابع. هم‌اکنون آقایان البرز کریمی بیرگانی و خسرو مصطفی شهنی مسئول امور اداری کارگران می‌باشند.

ب : امور اداری کارمندان :

اهم وظائف: تهیه و کنترل برگهای اقدام کارگزینی (انتقال، ترفیع، ازدواج، طلاق و تغییرات شناسنامه)، امور مربوط به بازنشستگی و منسری و وراثت کارکنان مشوقی، کنترل فهرست سازمانی و برنامه ریزی نیروی انسانی، کاریابی، انتقال و تثبیت بلااستها، اعزام، مرخصی، صدور گواهینامه های استعفا، غیبت، اخراج و استخدام، کنترل فوق العاده ها، تهیه آمار و وامهای ضروری و غیره.

در حال حاضر آقایان الیاس قطب الدین و حمیدرضا جعفری مسئول امور اداری کارمندان می باشند.

ج : امور مسافرت و اسناد :

اهم وظائف این اداره عبارتند از: تنظیم برنامه روزانه جهت مأموریت کارکنان منطقه به نواحی دیگر، خرید بلیط اتوبوس برای بیماران و فرستادن آنها به تهران، ذخیره جا و غذا برای کارکنانی که از نواحی دیگر به این منطقه می آیند، ذخیره جا و غذا برای کارکنانی که از این منطقه به نواحی دیگر می روند، در تمام مدت شبانه روز بصورت کشیک رفتن به شهربانی جهت اخذ روایید خروج و بازگشت اتباع بیگانه، کارهای مربوط به اسناد اتباع بیگانه از قبیل صدور پروانه کار و پروانه اقامت و برگک مفاصاحاب مالیاتی از وزارت امور اقتصادی و دارائی در تهران و تحویل آن در محل، خرید بلیط هواپیما جهت رفتن به مرخصی کارکنان خارجی، رفتن به وزارت کار برای تبدیل پروانه کار صادره از تهران و تحویل آن به اداره کار و امور اجتماعی مسجد سلیمان و کارهای دیگر که بعلمت خلاصه نویسی از ذکر آنها خودداری می شود. هم اکنون آقای پرویز دشتک زاده، مسئول این اداره می باشد.

د : امور اداری کارگران زیر پوشش :

اهم وظائف: انجام کلیه امور مربوط به کارگران زیر پوشش، تهیه و تنظیم برگ اقدام پرسنلی شامل استخدام، اخراج، فوت. تهیه و تنظیم کارت عائله مندی، تغییرات در شناسنامه، جایجایی کارگران در منطقه یا انتقال از منطقه ای به منطقه مسجد سلیمان، تعویض کارت شناسایی، معرفی نماینده پرداخت وامهای مسکن و غیره از بانکها. کنترل در اعزام به مرخصی آنان و تهیه برگ مرخصی. کنترل اعزام و معرفی کارگران بیمار به سایر بیمارستانها و در صورت اعزام به بیمارستان امام خمینی و کنترل کارگران از لحاظ تأمین نیروی انسانی ادارات و تسویه حساب نهایی آنان و تهیه آمار و اطلاعات ماهیانه جهت اداره مرکزی و سایر کارهای اداری دیگر و معرفی به ادارات دولتی و سازمان اراضی موات شهری. قبلاً آقای علی رضا ظاهری مسئول این واحد بود و هم اکنون این قسمت با امور اداری کارگران ادغام شده اند و وظائف هر دو واحد بر عهده آقای البرز کریمی

بیرگانی می‌باشد.

ه: بهبود محیط کار:

اهم وظایف این قسمت عبارت است از: شرکت در جلسات حل اختلاف به عنوان نماینده کارفرما در اداره کار و امور اجتماعی، بررسی وضع کارگاهها و بهبود محیط کارکنان، رسیدگی و پاسخگویی به شکایات، مشکلات و مسائل مختلف ارائه شده کارکنان، نظر مشورتی در امور جاری کار.

هم‌اکنون بهبود محیط کار منطقه مسجد سلیمان توسط آقایان حسین نادری و علیرضا ظاهری اداره می‌شود.

و: آموزش:

اهم وظایف: بررسی برگ اقدام آزمون مهارت‌های فنی کارگران، بررسی کلاسهای آموزش در منطقه با سایر مناطق، همکاری با آموزشگاه بهیاری. هم‌اکنون آقای غلامرضا امیدی مسئول آموزش می‌باشد و قبلاً با فعالیتها و تلاشهای ایشان بود که اداره آموزش منطقه راه‌اندازی شد.

ز: خدمات اداری:

وظایف این اداره عبارت است از: تهیه و توزیع نوشت‌افزار، وسایل اداری، دستگاههای خنک‌کننده ادارات، تعمیر و نگهداری ساختمانها و تنظیف دفاتر منطقه، پست و تلگراف، خدمات ماشین‌نویسی و چاپ و تکثیر اوراق و مکاتبات اداری، حفظ و نگهداری ماشین‌آلات و کلیه وسایل اداری.

لازم به ذکر است که این اداره علاوه بر وظایف فوق، خدماتی نیز به ارگانها و نهادهای انقلاب اسلامی ارائه می‌دهد. در حال حاضر آقای حیدرقلی رفعتی مسئول این اداره می‌باشد. هم‌اکنون از دو واحد پست و ماشین‌نویسی که تحت نظر این اداره می‌باشند اطلاعات بیشتری ارائه می‌شود:

۱ - واحد پست مرکزی:

خوشبختانه واحد پست شرکت نفت در مسجد سلیمان با داشتن وسائل ارتباطی سریع، از قبیل هواپیما و وسایل دیگر نقلیه و افراد ورزیده، توانسته است موجبات رضایت کامل کارکنان و ادارات مختلف صنعت نفت را تأمین نماید.

وقتی که برای تهیه گزارش به واحد پست رفتیم، ناگهان قسمه‌ای که بی‌شبهت به کندوی زنبور عمل نبود توجهم را جلب کرد، مخصوصاً دو نفر کارگر این قسمت که نامه‌های ادارات مختلف را در این قسمه‌های بسیار کوچک جای می‌دهند و هر وقت با آنها مواجه شوید، برعکس اکثر افرادی که طالب تنوع در کار خود هستند به حرفه‌شان علاقه مفراطی دارند و چشم بسته پا کتفا و بسته‌ها را در

این ۱۵۰ دربیچه مخصوص نامه‌ها جای می‌دهند، بدون اینکه جای گله‌ای برای ادارات و افراد بگذارند.

در سالهای قبل مشتریان پروپاقرص واحد پست، عده زیادی کلکیونر نمبر پستی بودند که در مواقع چاپ نمبر جدید، همگی بطرف این واحد هجوم می‌آوردند و وای به روز مشول این واحد که اگر به یکی از آقایان می‌گفت: متأسفانه دیر رسیدید و نمبرهای جدید بفروش رفته! در گذشته نامه‌ها و محمولاتی که از تهران به مقصد مناطق نفت‌خیز می‌رسید، توسط شرکت هواپیمایی ملی، هر روز به آبادان وارد می‌شد و سپس توسط هواپیمایی شرکت نفت و وسائط نقلیه دیگر به مسجدسلیمان که مرکز مناطق نفت‌خیز بود ارسال می‌گردید. بعداً محمولات پستی از این شهر به سایر مناطق نفت‌خیز توزیع می‌شد.

در منطقه مسجدسلیمان واحد پست با داشتن سه وسیله نقلیه، دو موتورسیکلت و یک اتومبیل، کار توزیع نامه‌ها را با سرعت لازم انجام می‌داد.

بهرحال سرویس پست صنعت نفت مسجدسلیمان همیشه مجهزتر از پست شهری می‌باشد. در سالهای گذشته شبکه تلگرافی آن نیز مجهز به دستگاه تله‌نایپ بود و با کلیه نقاط داخل و حتی خارج از کشور ارتباط برقرار بود.

هم‌اکنون محمولات پستی را از طریق اداره امور مسافرت، هر روز به سایر مناطق ارسال می‌دارند. در حال حاضر خانم زینب ابولی مشول این واحد می‌باشد.

کار تفکیک و توزیع محمولات و مراسلات گاهی اوقات خالی از اشکال نیست، چون بعضی اوقات نامه‌ها در اثر اشتباه فرستنده یا فاقد آدرس و یا اگر آدرسی روی آن نوشته شده باشد، خوانا نیست و یا خدای نکرده یکی از آنها هم اینطوری آدرسی گیرنده را روی نامه می‌نویسد که عیباً برای اطلاع درج می‌گردد:

مَش سَلْمُون - دَوَاخِرَة گَهَب . مَن رَه گَالف کَلَب . هَوَیة ۱۱۰ . برسه به دست پیش اَبِدخون
تُفنگچی . بدهد به ره خدا مُلملی.

۲ - دایره ماشین‌نویسی :

همچون دیگر سازمانهای صنعت نفت، در دایره ماشین‌نویسی شرکت نفت مسجدسلیمان نیز شور و شوق و فعالیت فراوان بچشم می‌خورد.

اکثر نوشته‌هایی که باید در این دایره ماشین‌نویسی شود از مطالب فنی است، بنابراین دقت و تمرکز حواس، یکی از اصول عمده این کار ظریف می‌باشد.

تا چند سال قبل شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران در منطقه مسجدسلیمان، دارای سه

دایره ماشین‌نویسی در ادارات پرسنل، عملیات نفتی و سرویس‌های اداری بود، ولی اکنون کلیه دوایر مذکور در یک محل ادغام گردیده است.

در سال ۱۳۵۰ کلیه کارهای تحریری ادارات شرکت نفت توسط ۷ نفر کارآموز و ۹ نفر ماشین‌نویس با تجربه انجام می‌گردید. برنامه کارآموزان با یک دوره هشت ماهه کارآموزی که شامل ماشین‌نویسی فارسی و انگلیسی بود آغاز می‌شد و همزمان با دوره مزبور، کارآموزان جهت تقویت زبان انگلیسی خویش، در کلاسهای انگلیسی که از طرف صنعت نفت ترتیب داده می‌شد، شرکت می‌کردند.

پس از پایان دوره مذکور، کارآموزان تحت سرپرستی دایره ماشین‌نویسی شرکت نفت، دوره چهارماهه‌ای را آغاز می‌کردند و اصول لازم را جهت منشیگری فرا می‌گرفتند. قبلاً رهبری دوره مزبور را خانمهای اوهانیان و علی‌نژاد به عهده داشتند.

در گذشته اداره آموزش صنعت نفت برای انتخاب ماشین‌نویسها در دو مرحله امتحانات معینه‌ای را از داوطلبان بعمل می‌آورد تا واجدین شرایط تعیین گردند. امتحانات اولیه شامل زبان انگلیسی، ادبیات فارسی و ریاضیات بود. پس از گذراندن یک دوره آموزش، کارآموزان در امتحانات ماشین‌نویسی شرکت می‌کردند، تا درجه مهارت و شایستگی آنان تعیین گردد.

افراد زبده و شایسته در صورت لزوم به سمت منشی مخصوص مدیران کل و رؤسای ادارات برگزیده می‌شدند و با اشتغال در ادارات و مناطق مختلف، تجارب ارزنده‌ای آنچنان که درخور سازمان عظیم صنعت نفت باشد کسب می‌نمودند.

هم‌اکنون خانم سینایی مشول دایره ماشین‌نویسی می‌باشد.

۷ - اداره کالا :

آیا هرگز از خود پرسیده‌اید که نوشت افزار مصرفی ادارات مختلف، وساتل بدکی یک اتومبیل و یا گاز نیتروژن مصرفی بیمارستان مرکزی شرکت نفت، از کجا و به چه وسیله‌ای تأمین می‌شود؟ هنگامی که همراه یکی از کارمندان جهت دریافت جواب سؤالهای فوق و پرسشهای مشابه دیگر، به اداره کالای شرکت نفت در مسجد سلیمان به دیدن آقای امیدی مشول اداره مذکور رفتیم، ایشان را سخت سرگرم بازرسی کالاهای وارده از آبادان یافتیم.

وقتی که از آقای امیدی در مورد چگونگی نحوه تقاضا و تحویل کالای مورد نیاز ادارات سؤال شد، ایشان پاسخ دادند که: اصولاً وساتل مورد احتیاج شرکت ملی نفت ایران در نواحی مختلف، بوسیله اداره کالا مرکزی در آبادان تهیه می‌شود. سابقاً کلیه اجناس و وساتل مورد استفاده در مسجد سلیمان، توسط اداره مرکزی یاد شده در آبادان تهیه می‌گردید، ولی بعلمت بُعد مسافت و

هزینه سنگین حمل و نقل، موافقت شده است که کالاهای مورد لزوم از قبیل نوشت افزار و سایر اجناسی که تهیه آنها در مسجد سلیمان مقدور باشد، در همین جا و بوسیله پیمانکار تأمین شود که هم مقرون به صرفه است و هم کار زودتر انجام می گیرد. برای تقاضای کالا، فرمهای مخصوصی تهیه شده که مصرف کننده بوسیله این فرمها، کالای مورد نیاز خود را درخواست می نماید. البته عده معدودی از کارمندان ارشد شرکت نفت حق امضاء اینگونه درخواستنامه ها را دارند. این افراد بنا به احتیاجات اداری خود در گروههای مختلف و مشخصی قرار دارند که تا حدود و اختیارات خود می توانند کالای مورد نیاز خود را تقاضا نمایند.

وقتی که درخواستی به اداره کالا برسد، شماره درخواستنامه، شماره رمز کالا و امضاء درخواست کننده، بوسیله آقای رضانی مسئول اطاق کنترل بدقت مورد بررسی قرار گرفته و پس از شماره گذاری درخواستنامه و ثبت آن در دفتر مخصوص، انباردار مبادرت به تحویل کالای تقاضا شده به مصرف کننده می نماید.

اگر کالای مورد نیاز در انبار موجود و یا تهیه آن در مسجد سلیمان مقدور نباشد، این دیگر وظیفه آقای صالحی متصدی دستگاه تلکس می باشد که درخواست کالای مزبور را به اداره کالا مرکزی آبادان مخایره نماید. اجناس درخواست شده از آبادان، ظرف مدت ۲۴ ساعت تهیه و به مسجد سلیمان ارسال می شود. قبل از انقلاب در صورتی که کالائی در انبار مرکزی آبادان موجود نبود، از آمریکا و انگلستان تهیه می گردید.

از وظائف دیگر اداره کالا صدور گوگرد، محصول کارخانه گوگردسازی بی بی بان به آبادان بود که با وجود دربرداشتن خطرات فراوان، هیچگونه وقفه ای در صدور آن پیش نیامده بود.

کالاهای درخواست شده از آبادان، بوسیله پیمانکار به نواحی مختلف از جمله مسجد سلیمان حمل می گردد. در اینجا، آقای رضانی مسئول دریافت و ارسال کالا، صندوقهای بزرگ چوبی را یک به یک باز کرده و محتویات آن را بدقت با درخواستنامه مطابقت داده و تحویل می گیرد. چنانچه در بین راه کالائی مفقود و یا بشکند، قیمت آن از مطالبات پیمانکار حمل و نقل کسر می گردد.

محتویات یکی از این صندوقها که ما شاهد تخلیه آن بودیم عبارت بود از صدها جفت دستکش و عینک ایمنی، لباس کار کارگران فنی، قطعات مختلف یدکی اتومبیل و غیره.

اهم وظائف اداره کالا :

۱ - خریدهای محلی از قبیل: لوازم التحریر، لوازم ساختمانی، برق، تعمیرات مکانیکی و قطعات یدکی وسائط نقلیه، وسائل مورد نیاز اداره تهویه و بیمارستان امام خمینی (بویژه اکسیژن).

۲ - مأموریت‌های خارج از منطقه به شهرستانهای اطراف از جمله: شوشتر و اهواز به تعداد ۷ الی ۱۰ مأموریت در ماه.

۳ - توزیع اجناس دریافتی از سایر مناطق، تهران و اصفهان طبق برگه درخواست ادارات متقاضی و تطابق آنها با مدارک مربوطه.

۴ - ارتباط با فرمانداری، شهرداری، فروشگاه مستضعفین وابسته به دفتر امام جمعه و کمیته رفاهی از طریق اداره روابط و حراست شرکت ملی نفت برای تأمین اقلامی که در بازار آزاد یافت نمی‌شود و در اختیار این ارگانها است.

هم‌اکنون آقای سهراب احمدی رئیس اداره کالا می‌باشد.

۸ - آموزشگاه شهید مطهری شرکت نفت مسجد سلیمان :

در آبانماه ۱۳۶۶ طی مراسمی با حضور حجت‌الاسلام موسوی رئیس عقیدتی سیاسی شهربانی مسجد سلیمان، رئیس منطقه این شهر، رئیس اداره کل آموزش مناطق نفتخیز، معاون آموزش و پرورش، فرمانده گردان سلمان و دیگر مسئولین ادارات شرکت نفت منطقه مسجد سلیمان، آموزشگاه حرفه‌ای شهید مطهری این شهرستان بازگشایی شد. در این مراسم پس از تلاوت آیاتی از کلام‌الله مجید ابتدا برادر طاهری رئیس منطقه مسجد سلیمان طی سخنانی ضمن ارائه تاریخچه‌ای از تأسیس نخستین آموزشگاه حرفه‌ای خاورمیانه در مسجد سلیمان و ضرورت بازگشایی این آموزشگاه از کلیه مسئولان و کارکنان اداری که در این امر تلاش چشمگیری داشته‌اند تقدیر و تشکر کرد.

آموزشگاه حرفه‌ای مسجد سلیمان از سال ۱۳۴۶ به بعد بحال تعطیل درآمده بود که خوشبختانه لزوم تأسیس مجدد آن از سوی مدیریت مناطق نفت خیز مورد تأکید قرار گرفت و برای انجام این کار پس از همفکری و همیاری برادران مسئول و پیگیریهای لازم، ساختمان کنونی که قبلاً در اختیار ارتش، شهرداری و بهداری قرار داشت، بازپس گرفته شد و با همت برادران صنعت نفت مسجد سلیمان در مدت ۹ ماه بازسازی گردید و در آبانماه ۱۳۶۶ شمسی افتتاح شد و برای سال تحصیلی ۶۷ - ۱۳۶۶ تعداد ۶۰ نفر کارآموز گرفت.

درگذشته آموزشگاه شرکت نفت دارای دوره‌های موقت ۳ ماهه بود که اصول مقدماتی فلزکاری را آموزش می‌دادند.

از سال ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۴ شرکت نفت مسجد سلیمان اداراتش به آبادان و بعد اهواز انتقال یافت که در این مدت آموزشی صورت نگرفت.

در این منطقه بعد از انتقال ادارات، آموزشگاه **Treaning** شرکت نفت در اختیار ارتش قرار

گرفت و هنوز هم مورد بهره‌برداری ارتش می‌باشد که به (هنرستان ارتش) موسوم می‌باشد. هم‌اکنون تعداد کل کارآموزان اعم از اول و دوم در سال ۱۴۰ نفر می‌باشد که پس از خاتمه دوره دو ساله، جذب صنعت نفت گشته و بعنوان کارگر نیمه‌ماهر تلقی شده و در طی دو سال پس از این دوره، بعنوان استادکار ماهر شناخته می‌شوند. ناگفته نماند که بعضی از این کارآموزان پس از اتمام این دوره، با تلاش فراوان در تایم شبانه آموزش و پرورش شرکت می‌نمایند و پس از اخذ دیپلم دبیرستانی در کنکور شرکت نموده و پس از قبولی وارد دانشگاهها می‌شوند.

هم‌اکنون این آموزشگاه دارای دو رشته برق و مکانیک می‌باشد. کارآموزان رشته برق بعد از اتمام دوره، در ادارات و واحدهایی نظیر تعمیرات برق، تهویه، مخازرات، ابزار دقیق مشغول بکار می‌شوند.

کارآموزان رشته مکانیک نیز پس از پایان دوره در واحدهای مختلفی مثل تعمیرات، ترابری، بهره‌برداری و غیره مشغول فعالیت می‌شوند.

شرکت نفت لباس کار، کفش کار، کتاب و لوازم التحریر، غذا، کمک هزینه تحصیلی، تسهیلات درمانی و لباس ورزشی را بصورت رایگان در اختیار کارآموزان قرار می‌دهد و ایاب و ذهاب آنها بوسیله سرویسهای صنعت نفت صورت می‌گیرد. کارآموزان گردشهای علمی خود را معمولاً در مکانهای زیر می‌گذرانند:

برق: سد شهید عباسپور، نیروگاه برق تمبی.

تراشکاری: کارگاه مرکزی اهواز.

برون سوز: گدارلندر، پالایشگاه بی‌بی‌بان.

لازم به ذکر است که مربیان فنی آموزشگاه از پرسنل اداره آموزش منطقه می‌باشند و دبیران درس نظری هم از اداره آموزش و پرورش تأمین می‌شود. هم‌اکنون آقای شفیع رئیس این آموزشگاه می‌باشد.

آموزش و پرورش در مسجد سلیمان:

فرهنگ مسجد سلیمان^۱ با احداث دبستان سیروس در سال ۱۳۰۶ شمسی بریاست آقای رضوان کمک شرکت نفت پا گرفت و این آموزشگاه تا کلاس ششم ابتدایی بیشتر نداشت و کلاسهای آن مختلط بود که البته فقط کارکنان صنعت نفت از آن استقبال می‌نمودند و علتش هم این بود که

می‌خواستند هرچه زودتر فرزندان خود را به استخدام شرکت نفت در آورند. سایر اهالی شهر بعلت مختلط بودن آن، استقبال کمتری نمودند و فرزندان خود را نزد شخصی بنام «آقارضا» که در ناحیه کلنگه، مکتبی دایر کرده بود و گویا اصفهانی یا شهرکردی بود، می‌فرستادند تا خواندن و نوشتن را بیاموزند.

سپس کم‌کم با افزایش جمعیت شهر یک مدرسه نمی‌توانست جوابگوی احتیاجات عمومی باشد، لذا اقدام به تأسیس مدرسه دیگری در ناحیه کلنگه شد و همچنین اولین کودکان نیز توسط ارامنه ساکن مسجد سلیمان ایجاد گردید که به کودکان مهرداد موسوم گشت و بعداً دبستان و دبیرستان ملی مهرداد به آن افزوده شد که در چند سال اخیر بعلت کوچ ارامنه از این ناحیه و کمی درآمد، تعطیل گردید و کودکان دیگری نیز در ناحیه کلنگه بنا شد. در آغاز کار فرهنگ مسجد سلیمان با کمبود معلم و آموزگار روبرو بود ولی پس از اینکه اولین گروه، کارنامه ششم ابتدایی را اخذ نمودند، عده‌ای وارد فرهنگ شدند و تا حدی کمبود معلم را جبران نمودند و سپس مردم تقاضای ایجاد دوره متوسطه را نمودند و در این مورد نیز مشکل کمبود معلم بسیار چشمگیر بود و از کارکنان باسواد صنعت نفت کمک گرفته می‌شد و دوره متوسطه نیز مختلط بود و در این مورد نیز فقط به رؤسای شرکت نفت و ارمنی‌های مقیم اجازه دادند که دخترانشان به دبیرستان بروند و سایرین در حالیکه میل به ادامه تحصیل داشتند ولی بر اثر تعصبات خانوادگی، قادر نبودند و بعدها با افزایش جمعیت، مدارس دیگری تأسیس شد که تا حدی جوابگوی احتیاجات عموم بود و سپس با آمدن محمدرضا شاه پهلوی به مسجد سلیمان، دختران از ایشان تقاضای تأسیس دبیرستان دخترانه را نمودند که بفرمان وی دبیرستان دخترانه تأسیس شد.

این دبیرستان دارای سیکل اول متوسطه بود و بعداً با خواست دانش‌آموزان سیکل دوم تأسیس شد و دبیرستان دخترانه تا سال ۱۳۴۴ منحصر به یک رشته بود. ولی پسران دارای تسهیلات بیشتری در رشته‌های تحصیلی بودند. در سال ۱۳۴۳ دانشسرای مقدماتی دختران تأسیس شد و در سال ۱۳۴۴ یک دبیرستان سیکل اول در ناحیه چشمه‌علی ساخته شد. در سال ۱۳۴۵ دبیرستان مهر به دانشسرای مقدماتی و شبانه‌روزی دختران تبدیل شد و دو مدرسه جدیداً تأسیس اقبال و انصاری برای دختران ساخته شده و در سال ۱۳۴۹ سه دبیرستان مذکور کامل بنا گردید.

در سال ۱۳۵۲ با اینکه در مسجد سلیمان در حدود ۱۷ مدرسه ابتدایی وجود داشت ولی با این همه کفاف احتیاجات عمومی را نمی‌داد و بچه‌ها نیروز به مدرسه می‌رفتند و تعداد شاگردان نیز بیش از گنجایش کلاسها بود و حداقل دانش‌آموزان یک کلاس دبستانی ۴۵ نفر و کلاس دبیرستانی ۶۰ نفر بود. مدارس با کمک شرکت ملی نفت و انجمن خانه و مدرسه ساخته شده‌اند.

یک مدرسه‌ای هم در ناحیه نفتک برای خارجیان مقیم توسط کمپانی نفت ساخته شده بود که وابسته به تأسیسات صنعت نفت می‌باشد و کادر آموزشی آن توسط شرکت نفت از خارج از کشور تأمین می‌شد. بمنظور یاسواد کردن کلیه کارگرانی که خواندن و نوشتن نمی‌دانستند، صنعت نفت کلاس‌هایی دایر نمود و کارگران را تشویق به خواندن و نوشتن می‌نمود و به هر یک از کارگرانی که موفق به گرفتن گواهینامه‌های ششم ابتدائی و دوم یا سوم متوسطه می‌شدند، مبلغی بین ۱۰۰ تا ۲۵۰ ریال پاداش می‌داد.

شرکت نفت کارگران را برای سوادآموزی تشویق می‌نمود و با فراهم نمودن وسائل آموزشی و کمک آموزشی آنها را برای ارتقاء سطح علمی و فکری یاری می‌کرد.

اولین نماینده فرهنگی که به این شهر اعزام شد آقای سیدکمال رضوان بود. پس از ایشان آقایان ترجمان، سپهران، پیرمرادی، اخلاقی، بهبهانی و دستغیب بنیادگی فرهنگ مسجدسلیمان انتخاب شدند و آقای والی‌زاده اولین رئیس فرهنگ لیسانسیه مسجدسلیمان بودند. اولین قدیمی‌ترین معلمی که بنیانگذار فرهنگ مسجدسلیمان بحساب می‌آید آقای خسرو مؤدب بود. آقای مؤدب در سال ۱۳۳۲ بازنشست شده بود و با ذکر این مسئله قدمت کار وی مشخص می‌شود. مدت کمی پس از احداث دبستان سیروس، شرکت نفت مسجدسلیمان کار ساختن دبستان سینا را در سال ۱۳۱۶ شروع کرد و ما باید آغاز بنای آنرا مربوط به همان سال بدانیم. پس از آقای والی‌زاده آقای شفیع‌بها لیسانسیه ریاضی، آقای یاقوت‌قوام لیسانسیه علوم تربیتی، آقای جدلی لیسانسیه فیزیک و شیمی، آقای ستوده لیسانسیه تاریخ و جغرافیا، آقای اعتصام و آقای سلیمان خامسی به ریاست فرهنگ مسجدسلیمان رسیدند.

لازم به ذکر است که آقای آ. حیدرقاضیانی^۱ (دائمی نویسنده) نیز از همان ابتدای فعالیتهای آموزش و پرورش در این شهرستان تا سال ۱۳۳۵ همیشه سمت معاونت اداره آموزش و پرورش مسجدسلیمان را داشتند.

با توسعه تأسیسات صنعت نفت مسجدسلیمان که باعث جذب جمعیت در این منطقه شد و دور بودن نواحی مسکونی از یکدیگر و همچنین کمبود مراکز آموزشی مرکز شهر، لزوم احداث مدارس جدید در نواحی پرتراکم، ضروری احساس شد و شرکت نفت نیز برای رفاه حال کارکنان و فراهم نمودن وسائل آسایش آنان، اقدام به احداث مراکز آموزشی جدیدی نمود و از سال ۱۳۴۰ به بعد این مراکز سرعت افزایش یافته و مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

۱- آقای قاضیانی یکی از بزرگان طایفه نصیر بودند.

بطوری که ملاحظه می شود در کلیه نواحی مدارس ابتدایی وجود دارد ولی با در نظر گرفتن جمعیت، رفع کننده احتیاجات هر محل نیست و همچنین با افزایش طبیعی جمعیت در چند سال آینده و علاقه ای که مردم به تحصیل فرزندانشان دارند کمبود این مراکز آموزشی بسیار چشمگیر است و احداث مدارس جدید در نقاط مختلف شهر بسیار ضروری است که مسئولان در این مورد بایستی اقدامات لازم را انجام دهند و از هم اکنون بدرجه اهمیت این موضوع حیاتی بیندیشند و همچنین از نظر کیفیت در امر تعلیم و تربیت، تحولی عمیق و اساسی بوجود آورند که از هر حیث با احتیاجات و الزامات جامعه نوین مطابقت داشته باشد.

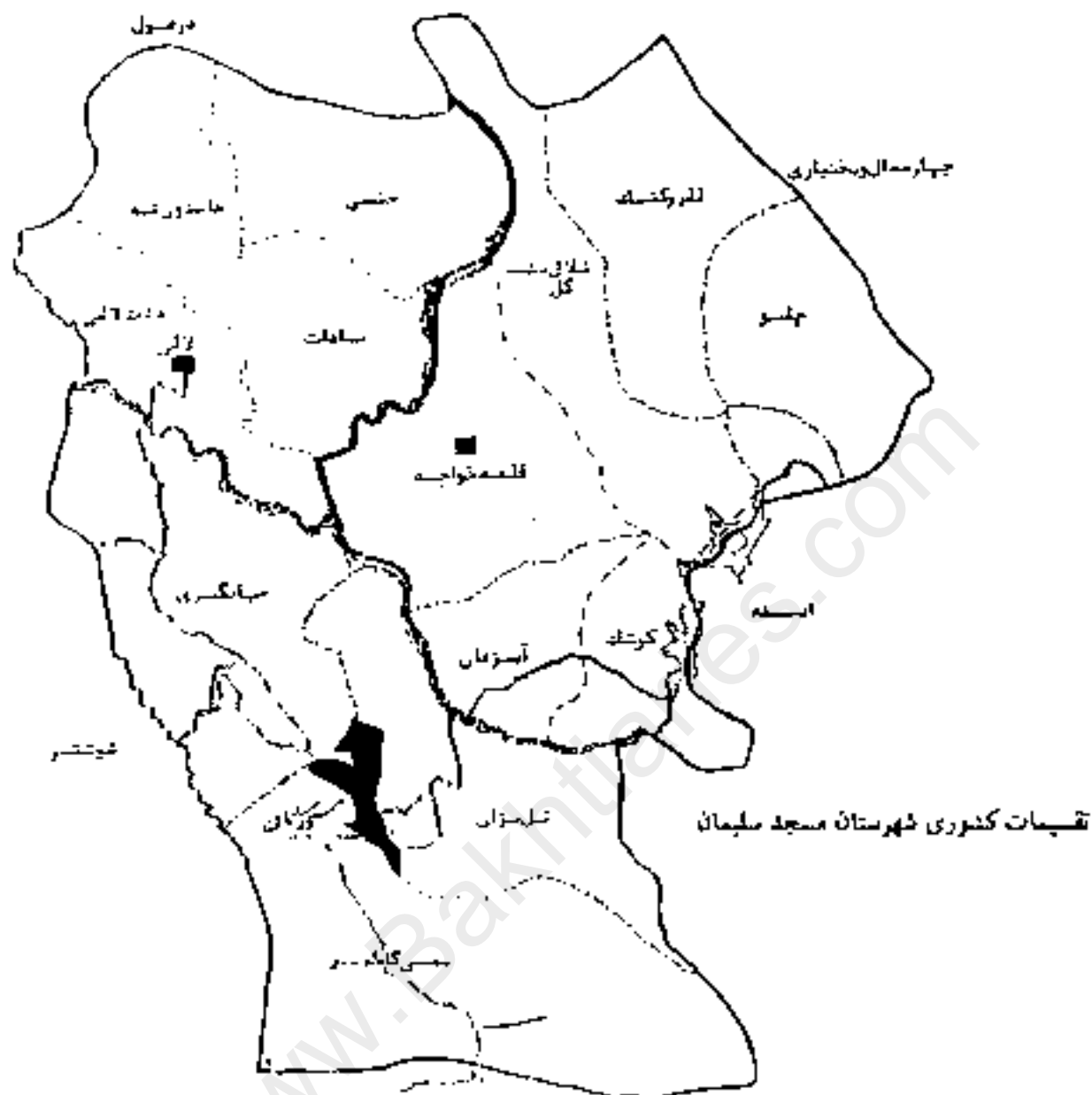
انجمن فرهنگی مسجد سلیمان در سال ۱۳۳۵ شمسی تشکیل گردید و مؤسس و بانی اولیه آن آقای جاوید بود. در سال ۱۳۴۷ مدیرعامل انجمن فرهنگی شهرستان مسجد سلیمان آقای ابراهیم امرانی بود. لازم به ذکر است که آقای امرانی تا ابتدای انقلاب اسلامی، رئیس شرکت ملی نفت منطقه مسجد سلیمان نیز بود و کمکهای فراوانی از طرف صنعت نفت به انجمن فرهنگی مسجد سلیمان می نمود.

دستگاه ششوره (پیلنج) گذارندو در
بسالای روستای پاگج.

علامت «۷۰» نوشته شده در کوه مالکرم

مؤسسه ملی شمس داوری :

در شهریورماه ۱۳۴۷ دبیرستان ملی شمس داوری در محوطهٔ بین میدان و کمپ کمرنت (دبیرستان عصمتیهٔ فعلی) گشایش یافت و بهره‌برداری از آن آغاز گردید.

ساختمان این دبیرستان که در نوع خود در استان خوزستان نمونه است، با کمکهای شرکت ملی نفت ایران و شرکت اکتشاف و تولید نفت ایران انجام گرفته است. باین ترتیب مؤسسه ملی شمس داوری علاوه بر دبستانهای دخترانه و پسرانه فعلی، موفق به گشایش ۲ باب دبیرستان سه کلاسهٔ دخترانه و پسرانه برای سال تحصیلی ۴۸ - ۱۳۴۷ گردید.

لازم به ذکر است که چون در اساسنامهٔ مؤسسه ملی شمس داوری، توسعهٔ مراکز فرهنگی دبستان و

دبیرستان قید گردیده، لذا هیئت مدیره این مؤسسه اقدام به بنای دبیرستان مذکور نموده و خوشبختانه موفق گردیده است که برای سال تحصیلی ۴۸ - ۱۳۴۷ دو باب دبیرستان به تشکیلات فعلی اضافه نماید.

ایجاد کودک سرا در مسجد سلیمان :

بمنظور نگاهداری از کودکان خردسال و فراهم نمودن آسایش خاطر مادرانی که در ادارات و مؤسسات مختلف شاغل می باشند، مؤسسه ای بنام کودک سرا از روز شنبه ۱۳۳۵/۳/۱۸ شمسی فعالیت خود را جنب گاراژ شرکت نفت آغاز نمود.

این مؤسسه از اول مهرماه ۱۳۳۵ شمسی افتتاح و با کادری کامل و تجهیزات لازم برای پذیرفتن و نگاهداری کودکان خردسال آماده بکار شد.

ساختمان ۱۸ باب خانه برای فرهنگیان منطقه مسجد سلیمان :

روز سه شنبه ۳۰ آذرماه ۱۳۴۴ طی مراسمی ۱۸ باب خانه دبیران دبیرستانها واقع در محوطه های چشمه علی و نفتون مسجد سلیمان که از طرف انجمن فرهنگی مسجد سلیمان ساخته شده بود به اداره آموزش و پرورش شهرستان مسجد سلیمان تحویل گردید. در این مراسم ابتدا آقای بلداجی مدیرعامل انجمن فرهنگی گفتند:

«این ۱۸ دستگاه که ۱۳ دستگاه آن در چشمه علی و ۵ دستگاه دیگر در محوطه نفتون واقع گردیده است هر یک شامل یک اتاق خواب، یک اتاق ناهارخوری پیوسته به سالن نشیمن، سرسرا، آشپزخانه، حمام و دارای سرویسهای آب و برق و گاز و غیره می باشد.»

در پایان آقای نجفی مدیرعامل انجمن فرهنگی و معاون شرکت ملی نفت منطقه مسجد سلیمان کلیدهای ۱۸ دستگاه خانه مذکور را به آقای بازوکی رئیس آموزش و پرورش مسجد سلیمان تحویل نمودند. آنگاه آقای بازوکی از کمکهای ذقیمت شرکت ملی نفت ایران و شرکت اکتشاف و تولید نفت ایران - منطقه مسجد سلیمان و انجمن فرهنگی مسجد سلیمان صمیمانه تشکر نمودند.

بودجه ساختمان ۱۸ دستگاه خانه مذکور که بالغ بر شش میلیون ریال بود طبق طرح مشترک شرکت ملی نفت ایران و شرکتهای عامل نفت ایران و انجمن فرهنگی شرح زیر تأمین گردیده است:

انجمن فرهنگی مبلغی (۱۵۰۰۰۰۰) ریال تهیه و جمع آوری نمود و جناب آقای دکتر اقبال ریاست هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران نیز معادل همین مبلغ به انجمن فرهنگی اهداء فرمودند. شرکت ملی نفت ایران و شرکتهای عامل نیز جمعاً مبلغ (۳۰۰۰۰۰۰۰) ریال کمک نمودند.

علاوه بر هیجده دستگاه مزبور چهار دستگاه مشابه نیز از بودجه فوق الذکر در دست ساختمان بود

که بعدها آماده شد و تحویل گردید.

واگذاری ده باب خانه به اداره آموزش و پرورش :

در بهمن ماه سال ۱۳۴۴ ده باب خانه مخصوص سکونت آموزگاران دبستان ملی واقع در میدان، نمره ۴۰ و چشمه علی مسجدسلیمان که ساختمان آن در آذرماه سال ۱۳۴۳ آغاز گردیده بود، به پایان رسید و طی مراسمی خانه‌های مذکور به آقای پازوکی رئیس اداره آموزش و پرورش شهرستان مسجدسلیمان واگذار گردید.

بودجه ساختمان ده دستگاه خانه مزبور بالغ بر دو میلیون ریال بود که یک میلیون آن را آقای دکتر اقبال ریاست هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت ملی نفت ایران که همواره توجهی خاص نسبت به تأمین آسایش فرهنگیان مبذول می فرمایند، اهداء فرمودند و یک میلیون ریال دیگر آن را شرکت ملی نفت ایران و شرکت اکتشاف و تولید نفت ایران هر یک (۵۰۰۰۰۰) ریال پرداخت کردند. کلیه خانه‌های مذکور مجهز به سرویسهای آب و گاز و برق بوده و هر یک دارای یک اتاق خواب، یک سالن ناهارخوری، یک هال، یک انبار، یک آشپزخانه و حمام و غیره می باشد.

واگذاری ۲۸ باب خانه به فرهنگیان مسجدسلیمان :

روز یکشنبه ۲۸ اسفندماه ۱۳۴۵ بیست و هشت باب خانه مسکونی که ساختمان آن پایان رسیده بود برای سکونت فرهنگیان به آقای پازوکی تحویل گردید.

این منازل هر یک دارای دو اتاق، یک حمام، یک آشپزخانه، یک اتاق انبار و دارای سرویسهای آب و گاز و برق می باشد. رئیس اداره آموزش و پرورش این شهرستان طی بیاناتی از کمکهای شرکت ملی نفت ایران تشکر کرد.

افتتاح دبستان پیکار با بیسوادی در مسجدسلیمان :

همزمان با آغاز هفته پیکار جهانی با بیسوادی، بامداد روز شنبه ۱۶ شهریورماه ۱۳۴۹ یک باب دبستان مخصوص پیکار با بیسوادی در محله نمره ۸ بوسیله آقای شاملو فرماندار مسجدسلیمان افتتاح گردید.

در مراسم افتتاح آقای کریمی دبیر کمیته پیکار با بیسوادی مسجدسلیمان، گزارشی از فعالیتهای کمیته را قرائت نموده و گفتند:

« کمیته پیکار با بیسوادی مسجدسلیمان که فعالیتهای خود را از سال ۱۳۴۵ در نواحی هفتکل، نفت سفید، لالی، اندیکا و قراء و قصبات مسجدسلیمان آغاز نموده، توانسته است تا کنون با موفقیت، گامهای مؤثری در ریشه کن نمودن بیسوادی در این نواحی بردارد و اقدام به ایجاد سه باب دبستان دوکلاسه در محله‌های نمره ۸، مال شنبه و آب انجیرک نموده است. »

عملیات ساختمانی این دبستانها، زیر نظر اداره مهندسی و ساختمان شرکت نفت مسجد سلیمان در خردادماه ۱۳۴۹ پایان رسید. این ساختمانها هر یک دارای دو اطاق جهت تحصیل نوسادان و یک دفتر و اطاق دیگری برای سکونت مدیر مدرسه می باشد. مساحت زیربنای هر یک از ساختمانها در حدود ۱۷۲ مترمربع و حیاط آن ۶۵۰ مترمربع می باشد.

هزینه ساختمان هر یک از دبستانها در حدود ۴۳۰۰۰۰ ریال و از طرف صندوق کمیته پیکار با بیوادی مناطق نفت خیز تأمین و پرداخت گردیده است. این ساختمانها به اداره آموزش و پرورش شهرستان مسجد سلیمان واگذار شده است، تا اقدام لازم جهت کادر آموزشی و ثبت نام دانش آموزان را بنمایند.

کمکهای شرکت نفت به آموزش و پرورش :

تابستان زودرس خوزستان با گرمای طاقت فرسایشی پایان می رسد و فعالیت مردم که به سبب گرمای فوق العاده تا حدودی را کد مانده بود با آغاز فصل پاییز دوباره از نو شروع می شود. این جنب و جوش و تحرک، بیشتر از همه در مدارس و در بین اطفال بچشم می خورد که خود را برای سال تحصیلی جدید آماده می نمایند. مدارس و مراکز آموزشی که در ایام تابستان تعطیل و خالی از هر جوش و خروشی بوده اند، دوباره زندگی را از سر می گیرند و نوآموزان و فرزندان را به آغوش خود می کشانند. معلمان نیز که برای استراحت به نقاط خوش آب و هوا رفته بودند به محلهای خود مراجعت و خود را برای تعلیم فرزندان آماده می نمایند.

در این تحرک همه با هم سهیم هستند. والدین در تکاپوی مایحتاج تحصیلی فرزندان، پارچه فروش درصدد تهیه فرم لباس، خیاط در فکر دوخت آن، مدارس درصدد ثبت نام دانش آموزان و بالاخره اداره آموزش و پرورش سرگرم تأمین کادر آموزشی و تهیه محل آموزش برای دانش آموزان و مهتر از همه تأمین رفاه و آسایش آموزگاران می باشد. زیرا با فرارسیدن اول مهرماه که زنگ مدارس به صدا درمی آید محصلین بایستی در کلاس درس باشند و به درس معلم که بمنزله زمزمه محبت است، گوش فرا دهند و در این رهگذر توشه ای از برای فردای خود که مآلاً موجب سرفرازی آنها در جامعه می باشد بیندوزند.

صنعت نفت ایران که در اجرای برنامه های عمرانی و آبادانی، همیشه پیش قدم بوده، در امور آموزش و پرورش نیز از هیچگونه کمکی تاکنون فروگذار نکرده است.

تعداد مدارس و مراکز آموزشی که با اشتراک مساعی صنعت نفت ایران در کلیه مناطق نفت خیز بوجود آمده با دیگر نقاط ایران قابل مقایسه نمی باشد. در منطقه مسجد سلیمان تعداد ۲۴ دبستان و ۱۳ دبیرستان ساخته است که براحتی جوابگوی نیازمندیهای تحصیلی فرزندان می باشد.

صنعت نفت ایران از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۵ متجاوز از ۵۴ میلیون ریال جهت ایجاد مراکز آموزشی مذکور و نیز ساختمان ۱۱۶ دستگاه خانه جهت سکونت فرهنگیان به انجمن فرهنگی مسجد سلیمان کمک نموده است.

همچنین در سال ۱۳۴۵ با اهداء چندین دستگاه اتوبوس به شهرداری مسجد سلیمان کمک مؤثری جهت وسیله نقلیه دانش آموزان و سکنه مسجد سلیمان بعمل آورد.

گویند که شرکت نفت تا ابتدای انقلاب اسلامی حتی جیره هم به پاسانهای شهربانی می داد.

مدرسه خارجی ها:

هنگامی که از محله شاه نشین بسوی ناحیه نمره یازده می رویم؛ به جایی بر می خوریم که روی تپه واقع شده و آن راه مدرسه خارجی ها، گویند. ساختمان این محل قبلاً بنگله بود که بتدریج به شکل مدرسه درآمد. این مدرسه در سال ۱۳۲۵ شمسی افتتاح شد و تا سال ۱۳۵۴ فعالیت مستمری داشت. البته در سال ۱۳۲۹ تا ۱۳۳۴ بعثت تحولات ملی شدن صنعت نفت ایران و خلع ید از کارکنان بیگانه به حالت تعطیل درآمد. بود و این مدت در آن هیچگونه تعلیم و تربیتی صورت نمی گرفت. در این آموزشگاه به سبک کشور انگلستان تدریس می شد و تمام کتب درسی، همان هائی بودند که محصلین در لندن و سایر شهرهای بریتانیا می خواندند.

به دانش آموزان این مدرسه، ادبیات فارسی آموزش داده نمی شد. ما از سال ۱۳۴۰ به بعد، شاهد بودیم که بچه های رؤسای صنعت نفت و رجال آن زمان، همراه با فرزندان کارکنان بیگانه در این مدرسه به تحصیل مشغول بودند.

این آموزشگاه دارای مدرن ترین وسائل آموزشی - کمک آموزشی و تفریحی بوده که همپای امکانات آن روز مدارس انگلیس بود و نظیری در ایران برایش یافت نمی شد.

لازم به ذکر است که مرکز فوق از همان قدیم الایام دارای وسائط نقلیه جهت ایاب و ذهاب دانش آموزان بود.

کادر آموزشی آن توسط شرکت نفت و از اتباع کشورهای خارجی تأمین می شد. اکثر خانم معلمان این مدرسه پس از مدتها تدریس در مسجد سلیمان با کارمندان ایرانی ازدواج می کردند و در ایران ماندگار می شدند. از ابتدای سال ۱۳۵۸ تا کنون این محل به مرکز آموزش نظامی و میدان تیر تبدیل شده است.

در کنار تپه‌ای
 نرده‌های آهنینی کرده مستحکم حصار
 منجبتی کرده خم سر
 گوئیا دور زمان بر دوش او بنهاده باری
 هست آنجا در کناری
 کوره‌ای کان روزها می‌کرده تولید بخاری
 با قلم بر لوح سنگی
 اوستادی کرده حک از روزگاری یادگاری
 گوید اینجا بوده روزی
 هر کناری جنب و جوشی هر کسی سرگرم کاری
 نیست دیگر هابوئی
 در کنارش - گر کسی آنجا کند گاهی گذاری
 لبیک بیند در سکوتش
 متر فر و شکوهی جفوه گر مجد و وفاری
 چیست آن؟ چاهت آیا؟ نمره بک؟ آری آری
 هست چاهی کز درونش
 کوههایی از طلای ناب سر بیرون کشیده
 وز نهاد قیرگونش
 جویهای سیمگون فواره‌سان بالا جهیده
 سر بقلب خاک برده
 خون آن را دجله دجله با دهان خود مکیده
 رفته از سوراخ بیرون
 همچو ماری در کنار کوه و دشت و در خزیده
 چاههایی زاده چون خود
 راهها بنیاد کرده شهرهایی آفریده
 چیست این؟ گنج طبیعت؟
 یا خداوند صنعت؟ کس همانندش ندیده
 چیست حالش

کرده خوبا خاطراتش وز نحر چشم بسته؟
 یا که بر نوباوگانش
 داده میدان را و خود آرام در کنجی نشسته؟
 یا ز طغیان بازمانده
 وزه ره پرپیچ و تاب کوهساران گشته خسته؟
 یا که هر کس بوده یارش
 چون نهی شد کیهانش پیوند خود از او گسته؟
 یا که چون پاداش تیکی
 جز بدی از کس ندیده گشته چون من دل شکسته؟
 نیست چاه نمره یک - پیش چشم عقل کوچک
 چون شتابانند مردم
 از برای دیدنش از هر دیاری دسته دسته

